

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

BROCHURES

N°. 269

Taalkundige Aanmerkingen

OVER

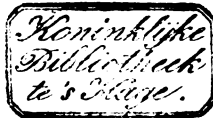
HET WETSONTWERP

OP

HET LAGER ONDERWIJS,

DOOR

W. F. CARLEBUR.

TE ROTTERDAM, BIJ
ALTMANN & VAN DER PALM.

—
1857.

SNELPERSDRUK. — VAN MEURS & STUFKENS.

V O O R R E D E.

Over het wetsontwerp op het lager onderwijs zijn er van verschillende kanten zoo vele juiste aanmerkingen, op een paar na alle zaakkundig, gemaakt, dat men daaruit veilig kan opmaken, het zaakkundig beschouwd eene groote prul is. Uit de omstandigheid, dat er onder die aanmerkingen, waarvan het grootste gedeelte zeer scherp zijn, slechts een paar taalkundige zich bevinden, zoude men al ligt kunnen besluiten, dat het ontwerp in goede taal en goeden stijl vervat ware. Doch dit zou zeer verkeerd wezen, want ook taalkundig is het een der grootste prullen. Ter staving dezer onze bewering verwijzen wij naar onze aanmerkingen.

Ons doel is geen ander dan om allen wetsontwerpers te doen gevoelen, dat zij noodzakelijk hunne eigene moedertaal dienen te kennen om zich niet voor gansch hun land ten toon te stellen als menschen, die de eerste vereischte eener fatsoenlijke opvoeding missen. Men zal mij misschien toevoegen: Hetgeen gij onderneemt is den moriaan gewasschen. Heeft niet de kundige VAN LENNEP met zijne geestige, satirische pen de ontwerpers der grondwet gegeeseld? En wat heeft het hem gebaat? Niet veel. In de wetten, daarna uitgevaardigd, zijn bij de vleet fouten te vinden, als die, dewelke VAN LENNEP gehekeld heeft. — Wij antwoorden hierop, dat het hem wel is waar niet veel, maar toch een weinig gebaat heeft. Er is namelijk in de wetten van latere dagteekening bijna geen spoor van het eeuwige dezelve, hetzelfde, deszelfs, derzelve voor hij, zij, het, die, dat, zijn, enz. Daarom hebben wij het vaste geloof, dat onze aanmer-

kingen wat goeds, al is het nog zoo weinig, te weeg zullen brengen. En wanneer de wetsontwerpers maar gestadig het zij door ons, het zij door een ander op hunne fouten tegen taal en stijl worden opmerkzaam gemaakt, zullen zij wel langzaam, doch zeker tot eene grondige kennis hunner moedertaal geraken. Het tijdstip, waarop zij daartoe zullen komen, durven wij niet met zekerheid te bepalen. Voor het naaste gelooven wij, dat, wanneer zij zulke snelle vorderingen maken, als zij in de zestien jaar, na de uitgave van VAN LENNEPS Verduitsching der Grondwet verloopenen, gemaakt hebben, zeker het jaar 1957 of 2057 dat verblijdende verschijnsel zal aanschouwen.

ONTWERP van WET

OF HET

LAGER ONDERWIJS.

~~~~~

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, enz. —

ALGEMEENE BEPALINGEN.

Art. 1. Het lager onderwijs omvat *het*:
lezen,
schrijven,
rekenen,
benevens de beginselen der Nederlandsche taal,
der geschiedenis,
der aardrijkskunde,
der kennis van de natuur,
der wiskunst EN
der vormleer.

Art. 2. Het lager onderwijs wordt onderscheiden in openbaar en in bijzonder onderwijs.

Openbaar onderwijs is HETGEEN *gegeven wordt van wege* de gemeenten, de *provincien* en het Rijk, *gezamenlijk of afzonderlijk*; *het overige is bijzonder onderwijs.*

Art. 3. Het lager onderwijs wordt gegeven aan kinderen van verschillende huisgezinnen *gezamenlijk, of aan kinderen van één gezin afzonderlijk.*

Het eerste is school-, het laatste huisonderwijs.

PROEVE

eener NIEUWE BEWERKING

VAN DAT

WETSONTWERP.

~~~~~

Wij WILLEM III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, enz. —

ALGEMEENE BEPALINGEN.

Art. 1. Het lager onderwijs omvat:
het lezen,
het schrijven,
het rekenen,
de beginselen der Nederlandsche taal,
die der geschiedenis,
die der aardrijkskunde,
die der kennis van de natuur,
die der wiskunde,
die der vormleer.

Art. 2. Het lager onderwijs wordt onderscheiden in openbaar en bijzonder onderwijs.

Openbaar onderwijs is DAT ONDERWIJS, *HETWELK van wege* de gemeenten, de *provincien* en het Rijk, *gezamenlijk of afzonderlijk gegeven wordt*; *het overige is bijzonder onderwijs.*

Art. 3. Het lager onderwijs wordt gegeven aan kinderen van verschillende huisgezinnen *gezamenlijk, of aan kinderen van één gezin afzonderlijk.*

Het eerste is school-, het laatste huisonderwijs.

Art. 4. Geen schoolonderwijs wordt gegeven in lokalen, die door de plaatselijke schoolcommissie verklaard zijn voor *de gezondheid schadelijk te wezen, of van onvoldoende ruimte voor het aantal schoolgaande kinderen.*

Indien IN de uitspraak der plaatselijke schoolcommissie niet wordt berust, beslissen Gedeputeerde Staten.

Het komen in hooger beroep zoo van de uitspraak der plaatselijke schoolcommissie als van die van Gedeputeerde Staten, *geschiedt binnen veertien dagen.*

In afwachting der eindbeslissing kan het onderwijs in het afgekeurde lokaal worden voortgezet.

Art. 5. Het schoolonderwijs wordt gegeven door hoofd- en hulponderwijzers, hoofd- en hulponderwijzeressen en kweekelingen, *zoo mannelijke als vrouwelijke.*

Kweekelingen zijn zij, die, *den ouderdom nog niet bereikt hebbende waarop zij tot het examen als hulponderwijzer of als hulponderwijzeres kunnen worden toegelaten, de onderwijzers en onderwijzeressen bij hun schoolonderwijs behulpzaam te zijn.*

Dien ouderdom bereikt hebbende mogen zij als kweekelingen

Art. 4. Geen schoolonderwijs wordt gegeven in lokalen, die door de plaatselijke schoolcommissie verklaard zijn voor *door bouwvalligheid of bij herstelling met levensgevaar dreigend, der gezondheid schadelijk of niet ruim genoeg voor het aantal schoolkinderen.*

Wanneer er in de uitspraak der plaatselijke schoolcommissie niet wordt berust, beslissen Gedeputeerde Staten.

Het komen in hooger beroep zoo van de uitspraak der plaatselijke schoolcommissie als van die van Gedeputeerde Staten *geschiedt binnen veertien dagen.*

In afwachting der eindbeslissing kan het onderwijs in het afgekeurde lokaal worden voortgezet, indien het afgekeurd geworden is als der gezondheid schadelijk of als niet ruim genoeg voor het aantal kinderen, doch geenszins indien het als met levensgevaar dreigend is verklaard geworden.

Art. 5. Het schoolonderwijs wordt gegeven door hoofd- en hulponderwijzers, hoofd- en hulponderwijzeressen, en kweekelingen *van beiderlei kunne.*

Kweekelingen zijn zij, die, *terwijl zij nog niet den ouderdom hebben bereikt, die minstens voor het kunnen afleggen van het examen als hulponderwijzer of hulponderwijzeres vereischt wordt, de onderwijzers en onderwijzeressen bij het schoolonderwijs behulpzaam zijn.*

Wanneer zij die ouderdom bereikt hebben, mogen zij als

werkzaam blijven gedurende den tijd, die nog verlopen moet, alvorens zij tot het examen kunnen worden toegelaten.

Indien kweekelingen het examen vermeld in het 2de en 3de lid met ongunstig gevolg hebben afgelegd, of om redenen, ter beoordeeling van Gedeputeerde Staten, verhinderd zijn geweest, examen af te leggen, kunnen zij nog tot aan het eerstvolgend examen als kweekelingen werkzaam blijven.

Art. 6. NIEMAND mag lager onderwijs geven, die NIET in het bezit is der bij deze wet georderde bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid.

Vreemdelingen behoeven bovendien Onze vergunning.

Art. 7. De bepalingen van het voorgaand artikel zijn niet toepasselijk op hen, die tot het gezin behooren van de ouders of voogden der kinderen, aan wie zij onderwijs geven, noch op de kweekelingen bij de scholen.

Art. 8. Die lager onderwijs geeft, zonder daartoe bevoegd te zijn of in strijd met het bepaalde bij art. 4, wordt voor de eerste maal gestraft met eene boete van vijf en twintig tot vijftig gulden, voor de tweede maal met eene boete van vijftig tot honderd gulden en gevangenisstraf van acht tot veertien dagen, te zamen of afzonderlijk, en vervolgens telkens met gevangenisstraf van eene maand tot een jaar.

Op hem, die buiten de grenzen zijner bevoegdheid lager onderwijs geeft, is de helft dezer straffen van toepassing.

Art. 9. Bij elke veroordee-

kweekelingen werkzaam blijven tot op het eerstvolgende examen.

Indien kweekelingen het examen, vermeld in het 2de en 3de lid, niet hebben doorgestaan, of om redenen, die ter beoordeeling van Gedeputeerde Staten zijn, verhinderd zijn geweest het examen af te leggen, kunnen zij nog tot aan het daaropvolgende examen als kweekelingen werkzaam blijven.

Art. 6. Alleen hij, die de bij deze wet georderde bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid bezit, mag lager onderwijs geven.

Vreemdelingen behoeven bovendien Onze vergunning.

Art. 7. De bepalingen van het voorgaande artikel zijn toepasselijk noch op hen, die behooren tot het gezin van de ouders of voogden der kinderen, wien zij onderwijs geven, noch op de kweekelingen.

Art. 8. Hij, die onbevoegd of in strijd met het eerste lid van art. 4 lager onderwijs geeft, wordt voor de eerste maal gestraft met eene boete van vijf en twintig tot vijftig gulden, voor de tweede maal met eene boete van vijftig tot honderd gulden en gevangenisstraf van acht tot veertien dagen, te zamen of afzonderlijk, en vervolgens telkens met gevangenisstraf van ééne maand tot één jaar.

Op hem, die buiten de grenzen zijner bevoegdheid lager onderwijs geeft, wordt de helft dezer straffen toegepast.

Art. 9. Bij elke veroordee-

ling tot boete wordt tevens door den regter bepaald, dat de veroordeelde, indien hij niet binnen ééne maand, na daartoe bij deurwaarders-exploit te zijn aangemaand, *aan het vonnis heeft VOLDAAN*, door gevangenzetting daartoe zal worden genoodzaakt.

De duur dezer *gevangenzetting* wordt door den regter bepaald tot verhaal eener boete van *vijf en twintig gulden op drie, van vijftig gulden op zeven, en van honderd gulden op veertien dagen.*

De geheele voldoening aan het vonnis ontslaat van het verder ondergaan der gevangenzetting.

Art. 10. *Buiten de gevallen, IN DEZE WET vermeld, vervalt de bevoegdheid tot het geven van lager onderwijs voor hem, die bij eindvonnis is veroordeeld:*

- a. wegens misdaad;
- b. wegens diefstal, oplichting, misbruik van vertrouwen of aantasting der zeden.

Art. 11. *Die de bevoegdheid tot het geven van lager onderwijs verloren heeft, kan haar niet terugkrijgen.*

In de gevallen, bedoeld bij art. 20, 5de lid, en art. 36 kan zij door Ons worden teruggegeven.

Art. 12. Ter opleiding van onderwijzers is er van rijkswege minstens ééne kweekschool en *wordt bovendien jaarlijks eene som IN de begrooting der Staats-uitgaven voorgedragen.*

Art. 13. *De bepalingen dezer*

ling tot boete wordt tevens door den regter bepaald, dat de veroordeelde, indien hij niet binnen ééne maand na daartoe bij deurwaarders-exploit te zijn aangemaand *zich aan het vonnis heeft onderworpen*, door gevangenzetting daartoe zal worden genoodzaakt.

De duur der *gevangenzitting* wordt door den regter bepaald tot verhaal eener boete van *vijf en twintig tot vijftig gulden op drie, van vijftig tot honderd gulden op zeven, tot veertien dagen.*

Geheele onderwerping aan het vonnis ontslaat van het verder ondergaan der gevangenzitting.

Art. 10. *Behalve in de gevallen, hierna vermeld, vervalt de bevoegdheid tot het geven van lager onderwijs voor hem, die bij eindvonnis is veroordeeld:*

- a. wegens misdaad;
- b. wegens diefstal, oplichting, misbruik van vertrouwen of aantasting der zeden.

Art. 11. *Hij, die de bevoegdheid tot het geven van lager onderwijs verloren heeft, kan haar niet terugkrijgen.*

In de gevallen, bedoeld bij art. 20, 5de lid en art. 36, kan zij door Ons worden teruggegeven.

Art. 12. Ter opleiding van onderwijzers is er van rijkswege minstens ééne kweekschool en *wordt bovendien voor de bevordering dier opleiding op andere wijze jaarlijks bij de begrooting der Staats-uitgaven eene som voorgedragen.*

Art. 13. *Voor zooverre deze*

wet omtrent de onderwijzers zijn INSGELIJKS op de onderwijzeressen van toepassing, voor zoverre ZIJ voor deze geene uitzonderingen behelst.

Art. 14. Van elk besluit, krachtens deze wet door Gedeputeerde Staten genomen, kan bij Ons voorziening worden gevraagd.

Titel II.

VAN HET OPENBAAR ONDERWIJS.

§ 1. VAN DE SCHOLEN.

Art. 15. In elke gemeente wordt lager onderwijs, naar den omvang van art. 1, gegeven in een voor de bevolking en de behoefte voldoende getal scholen, toegankelijk voor alle kinderen zonder onderscheid van godsdienstige gezindheid.

Met inachtneming van art. 121 der wet van den 29sten Junij 1851 (*Staatsblad* n° 85) kunnen twee of meer naburige gemeenten zich vereenigen tot het oprigten en in stand houden van gemeenschappelijke scholen.

Art. 16. De gemeenteraad bepaalt het getal der scholen. Zijn besluit wordt aan Gedeputeerde Staten medegedeeld.

Zoo Gedeputeerde Staten het getal onvoldoende achten, bevelen zij vermeerdering.

Indien het getal Ons onvoldoende voorkomt, kan vermeerdering door Ons worden bevolen.

§ 2. VAN DE ONDERWIJZERS.

Art. 17. Wanneer het getal der leerlingen op eene school MEER

wet geene afzonderlijke bepalingen omtrent de onderwijzeressen inhoudt, zijn ook op deze van toepassing hare bepalingen omtrent de onderwijzers.

Art. 14. Van elk besluit, krachtens deze wet door Gedeputeerde Staten genomen, kan er bij Ons voorziening worden gevraagd.

Titel II.

HET OPENBAAR ONDERWIJS.

§ 1. DE SCHOLEN.

Art. 15. In elk gemeente wordt naar den omvang van art. 1 lager onderwijs gegeven in een voor de behoefte voldoende getal scholen, toegankelijk voor alle kinderen, tot welke gezindheid zij ook behooren.

Met inachtneming van art. 121 der wet van den 29sten Junij 1851 (*Staatsblad*, n° 85) kunnen twee of meer naburige gemeenten zich vereenigen tot het oprigten en in stand houden van gemeenschappelijke scholen.

Art. 16. De gemeenteraad bepaalt het getal der scholen. Zijn besluit wordt aan Gedeputeerde Staten medegedeeld.

Zoo Gedeputeerde Staten het onvoldoende achten, bevelen zij vermeerdering.

Indien het getal Ons onvoldoende voorkomt, kan er vermeerdering door Ons worden bevolen.

§ 2. DE ONDERWIJZERS.

Art. 17. Voor zeventig tot honderd leerlingen wordt de

DAN ZEVENTIG *bedraagt* wordt de hoofdonderwijzer bijgestaan door een kweekeling, MEER DAN HONDERD door een hulponderwijzer, MEER DAN HONDERD VIJFTIG door een hulponderwijzer en een kweekeling. Boven dit getal wordt hij telkens voor vijftig leerlingen door een kweekeling, en voor honderd leerlingen door een hulponderwijzer bijgestaan.

Deze kweekelingen moeten zijn TENGENOEGEN van den districts-schoolopziener.

Art. 18. AAN *elken* hoofdonderwijzer wordt, behalve VRIJE WONING, zoo mogelijk MET EEN TUIN, eene jaarwedde TOEGELEGD.

Ingeval hem geene vrije woning kan verschaft worden, ontvangt hij eene billijke vergoeding voor huishuur.

Bij verschil tusschen den gemeenteraad en den onderwijzer omtrent het bedrag dier vergoeding beslissen Gedeputeerde Staten.

Ten behoeve van elken kweekeling, bedoeld in het voorgaande artikel, wordt den hoofdonderwijzer eene jaarlijksche toelage verleend.

Aan elken hulponderwijzer wordt eene jaarwedde toegelegd.

De jaarwedden en toelagen worden door den gemeenteraad onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten bepaald.

Voor een hoofdonderwijzer is het bedrag der jaarwedde *ten minste* f 400, voor een hulponderwijzer *ten minste* f 200. Het bedrag der toelage is *ten minste* f 25.

Art. 19. Om als hoofd- of

hoofdonderwijzer bijgestaan door een kweekeling, voor honderd tot honderd vijftig door een hulponderwijzer, voor honderd vijftig tot twee honderd door eenen hulponderwijzer en eenen kweekeling. Boven dit getal wordt hij telkens voor vijftig leerlingen door een kweekeling, en voor honderd leerlingen door een hulponderwijzer bijgestaan.

Art. 18. *Elken* hoofdonderwijzer wordt behalve vrije woning, zoo mogelijk met een tuin, eene jaarwedde gegeven.

Ingeval hem geene vrije woning kan verschaft worden, ontvangt hij eene billijke vergoeding voor huishuur.

Bij verschil tusschen den gemeenteraad en den onderwijzer omtrent het bedrag dier vergoeding beslissen Gedeputeerde Staten.

Den hoofdonderwijzer wordt ten behoeve van elken kweekeling, dien hij krachtens art. 17, 1ste lid heeft, eene jaarlijksche toelage verleend.

Elken hulponderwijzer wordt eene jaarwedde toegelegd.

De jaarwedden en toelagen worden door den gemeenteraad onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten bepaald.

Voor een hoofdonderwijzer is het bedrag der jaarwedde *minstens* f 400, voor een hulponderwijzer *minstens* f 200. Het bedrag der toelage is *minstens* f 25.

Art. 19. Om als hoofd- of

hulponderwijzer benoemd te kunnen worden, wordt vereischt het bezit:

a. *eener acte van bekwaamheid.*

b. van een getuigschrift van *goed zedelijk gedrag*, afgegeven door het bestuur der gemeente of gemeenten, waar de bezitter gedurende de twee laatste jaren heeft gewoond.

Art. 20. De hoofd- en hulp- onderwijzers worden benoemd door den gemeenteraad *uit eene VOORDRAGT van drie personen, opgemaakt* door burgemeester en wethouders, in overleg, wat de hoofdonderwijzers betreft, met den *districts-schoolopziener*, en wat de hulponderwijzers aangaat met den hoofdonderwijzer. Bij verschil van gevoelen tusschen burgemeester en wethouders en den schoolopziener of den hoofdonderwijzer beslissen Gedeputeerde Staten.

De hoofd- en hulponderwijzers worden geschorst en ontslagen door den gemeenteraad, doch niet dan na goedkeuring van Gedeputeerde Staten, die vooraf den *districts-schoolopziener* hooren. Ontslag op eigen verzoek geschiedt zonder die goedkeuring.

Is schorsing of *ontslag*, naar inzien der plaatselijke schoolcommissie of van den *schoolopziener*, noodig en de gemeenteraad *nalatig* of *weigerachtig daartoe over te gaan*, dan kan dit door Gedeputeerde Staten geschieden.

Schorsing geschiedt met behoud of met verlies der bezoldiging gedurende *het BUITEN DIENST BLIJVEN*.

hulponderwijzer benoemd te kunnen worden, wordt vereischt het bezit:

a. *van eene acte van bekwaamheid.*

b. van een getuigschrift van *goed gedrag*, afgegeven door het bestuur der gemeente of gemeenten, waar de bezitter gedurende de twee laatste jaren gewoond heeft.

Art. 20. De hoofd- en hulp- onderwijzers worden benoemd door den gemeenteraad *uit een drielal, voorgedragen* door burgemeester en wethouders, in overleg wat de hoofdonderwijzers betreft met den *district-schoolopziener*, en wat de hulponderwijzers aangaat met den hoofdonderwijzer. Bij verschil van gevoelen tusschen burgemeester en wethouders en den schoolopziener of den hoofdonderwijzer beslissen Gedeputeerde Staten.

De hoofd- en hulponderwijzers worden geschorst en ontslagen door den gemeenteraad, doch niet dan na goedkeuring van Gedeputeerde Staten, die vooraf den *district-schoolopziener* hooren. Ontslag op eigen verzoek geschiedt zonder die goedkeuring.

Is schorsing of *ontslag* naar inzien der plaatselijke schoolcommissie of van den *schoolopziener* noodig en de gemeenteraad *verzuimt* of *weigert daartoe over te gaan*, dan kan de *schorsing of het ontslag* door Gedeputeerde Staten geschieden.

Schorsing geschiedt met behoud of met verlies der bezoldiging gedurende *de BUITEN DIENSTSTELLING*,

Ontslag ter zake van een ergerlijk levensgedrag heeft het verlies der bevoegdheid tot het geven van onderwijs ten gevolge.

Het benoemen en ontslaan van kweekelingen geschiedt door den hoofdonderwijzer.

Art. 21. HET SCHOOLONDERWIJS WORDT, onder het aanleeren van gepaste en nuttige kundigheden, DIENSTBAAR GEMAAKT aan de ontwikkeling van de verstandelijke vermogens der kinderen en aan hunne opleiding tot alle CHRISTELIJKE en MAATSCHAPPELIJKE deugden.

De onderwijzer onthoudt zich van *iets* te leeren, te doen of toe te laten, *wat* strijdig is met den eerbied, verschuldigd aan de godsdienstige begrippen van andersdenkenden. *Hij prent AAN de kinderen dien eerbied in en wekt hen op tot ONDERLINGE LIEFDE EN VERDRAAGZAAMHEID.*

Het geven van onderwijs in de godsdienst wordt overgelaten aan de kerkgenootschappen. *Hiertoe zijn de schoollocalen buiten de schooluren voor de leerlingen der school beschikbaar.*

Waar de kinderen van het bezoeken der openbare school, *uithoofde van godsdienstige bezwaren der ouders*, worden teruggehouden, en deze bezwaren der ouders *na een zorgvuldig*

Ontslag ter zake van een ergerlijk levensgedrag heeft het verlies der bevoegdheid tot het geven van onderwijs ten gevolge.

Het benoemen van kweekelingen geschiedt onder goedkeuring van den district-schoolopziener door den hoofdonderwijzer. Het ontslaan van kweekelingen geschiedt of op aandrang van den district-schoolopziener of eigenmagtig door den hoofdonderwijzer.

Art. 21.

De onderwijzer onthoudt zich van *iets* te leeren, te doen of toe te laten, *dat* strijdig is met de zedelijkheid of met den eerbied, verschuldigd aan de godsdienstige begrippen van andersdenkenden. *Hij prent niet alleen DEN kinderen dien eerbied in, maar wekt hen ook op TOT VERDERE VERDRAAGZAAMHEID, tot ONDERLINGE LIEFDE.*

Het geven van onderwijs in de godsdienst is de taak en het regt der kerkgenootschappen. *Tot het geven van zulk onderwijs aan de leerlingen der school zijn de schoollocalen buiten de schooluren beschikbaar.*

Waar de kinderen van het bezoeken der openbare school *uithoofde van godsdienstige bezwaren der ouders tegen de school* worden teruggehouden, en deze bezwaren der ouders *na een*

onderzoek niet kunnen worden uit den weg geruimd, wordt, *indien* hieraan kan te gemoet gekomen worden door de oprigting van eene bijzondere school, tot het oprigten en onderhouden van zoodanige school, des gevorderd, hulp verleend door middel van een rijkssubsidie. *Het verleenen van zoodanig subsidie geschiedt door de wet.*

Art. 22. De hoofd- en hulp- onderwijzers bekleeden geene ambten of bedieningen dan *onder* goedkeuring van Gedeputeerde Staten, die vooraf burgemeester en wethouders, en, in gemeenten van 4000 zielen en daarboven de plaatselijke schoolcommissie, in de overige gemeenten den *districts-schoolopziener* hooren.

Noch zij noch hunne huisgenooten drijven handel of oefenen beroepen of neringen uit.

Art. 23. Aan hoofd- en hulp- onderwijzers, door *ouderdom*, *ziels- of lichaamsgebreken* ongeschikt hunne betrekking verder waar te nemen, wordt *in de volgende gevallen en onder de daarbij gestelde voorwaarden*, pensioen ten laste van den Staat verleend.

Art. 24. Aanspraak op pensioen wordt *verkregen op BE-REIKTEN VIJF- EN ZESTIGJARIGEN LEEFTIJD, na TEN MINSTE tienjarigen diensttijd.*

Evenwel *kan* op vroegeren leeftijd *pensioen* worden toegekend aan hem, die, na tienjarigen diensttijd, uithoofde van *ZIELS- of LIGCHAAMSgebreken* voor de

zorgvuldig onderzoek OMTRENT HUNNE GELDIGHED door...?? niet kunnen worden uit den weg geruimd, wordt, *zoo* hieraan kan te gemoet gekomen worden door de oprigting van eene bijzondere school, tot het oprigten en onderhouden van zoodanige school, des gevorderd, hulp verleend door middel van een rijkssubsidie.

Art. 22. De hoofd- en hulp- onderwijzers bekleeden geene ambten of bedieningen dan *met* goedkenning van Gedeputeerde Staten, die vooraf *in gemeenten van 4000 zielen en daarboven* burgemeester en wethouders en de plaatselijke schoolcommissie, in de overige gemeenten *burgemeester en wethouders en den district-schoolopziener* hooren.

Noch zij noch hunne huisgenooten drijven handel of oefenen beroepen of neringen uit.

Art. 23. Aan hoofd- en hulp- onderwijzers, door *ouderdom*, *ligchaamsgebreken of zielsziekten* ongeschikt hunne betrekking verder waar te nemen, wordt *in de gevallen, op de wijze en onder de voorwaarden, vermeld in art. 24, 25, 26 en 28*, pensioen ten laste van den Staat verleend.

Art. 24. Aanspraak op pensioen *heeft de hoofd- of hulp- onderwijzer, wanneer hij vijf en zestig jaar oud is en minstens tien jaren de betrekking van onderwijzer heeft bekleed.*

Evenwel *kan er* op vroegeren leeftijd *pensioen* worden toegekend aan hem, die, na tienjarigen diensttijd, uithoofde van *ligchaamsgebreken of zielsziekten*

waarneming zijner betrekking ongeschikt is.

Die ongeschiktheid wordt aangenomen op de verklaring van den districts-schoolopziener en op die van Gedeputeerde Staten. Bij de berekening van het pensioen komen alleen in aanmerking DIENSTEN, onder deze wet als hoofd- of hulponderwijzer, en, vóór dien tijd, als onderwijzer aan eene openbare school, ten behoeve van het lager onderwijs bewezen.

Voor hem, die niet eervol wordt ontslagen, gaat aanspraak op pensioen verloren.

Art. 25. *Het pensioen belooft voor elk jaar dienst een zestigste deel van de jaarwedde, die over de laatste twaalf maanden, het eervol ontslag vooraf gegaan, heeft gediend tot grondslag van de betaling der bijdrage, bij art. 26 bepaald, doch mag nimmer het twee derde gedeelte dier jaarwedde te boven gaan.*

Art. 26. Als bijdrage voor pensioen wordt door de hoofden hulponderwijzers, te rekenen van het tijdstip waarop deze wet in werking treedt, jaarlijks betaald twee ten honderd van de jaarwedde aan hunne betrekking verbonden. Die bijdrage komt ten voordeele van den Staat en wordt door de zorg der gemeentebesturen geïnd en aan 's Rijks schatkist verantwoord.

Art. 27. Door ZOODANIGE gemeenten, uit welke, krachtens deze wet, hoofd- of hulponderwijzers worden GEPENSIONNEERD, wordt aan den Staat

voor de waarneming zijner betrekking ongeschikt is.

Deze ongeschiktheid wordt aangenomen te bestaan op de verklaring van den district-schoolopziener en op die van Gedeputeerde Staten. Bij de berekening van het pensioen komen alleen in aanmerking die jaren, gedurende dewelke men onder deze wet als hoofd- of hulponderwijzer en vóór dien tijd als onderwijzer aan een openbare school lager onderwijs heeft gegeven.

Voor hem, die niet eervol wordt ontslagen, gaat aanspraak op pensioen verloren.

Art. 25. *Het pensioen belooft zoo vele zestigste deelen van de jaarwedde, die over de laatste twaalf maanden, het eervol ontslag voorafgegaan, heeft gediend tot grondslag van de betaling der bijdrage, bij art. 26 bepaald, als er jaren dienst geteld worden, doch in dien verstande evenwel dat het nimmer het twee derde dier jaarwedde te boven gaat.*

Art. 26. Als bijdrage voor pensioen wordt door de hoofden hulponderwijzers te rekenen van het tijdstip, waarop deze wet in werking treedt, jaarlijks betaald twee ten honderd van de jaarwedde, aan hunne betrekking verbonden. Die bijdrage komt ten voordeele van den Staat en wordt door de zorg der gemeentebesturen geïnd en in 's Rijks schatkist gestort.

Art. 27. Door de gemeenten, in welke krachtens deze wet hoofd- of hulponderwijzers worden gepensionneerd, wordt aan den Staat het bedrag harer

een derde gedeelte van het bedrag van het pensioen VERGOED.

Art. 28. De bepalingen van de artt. 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 37, 40 en 41 der wet van den 9^{den} Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) zoo als die bij de wet van den derden Mei 1851 (*Staatsblad* n°. 49) zijn gewijzigd, zijn op de pensioenen der hoofd- en hulponderwijzers toepasselijk.

§ 3. VAN DE KOSTEN VAN HET ONDERWIJS.

Art. 29. Elke gemeente voorziet in de kosten van haar lager onderwijs, voor zoo verre die niet komen ten laste van ANDEREN of op ANDERE WIJZE worden gevonden.

Art. 30. Die kosten zijn:

- a. de jaarwedde der hoofd- en hulp onderwijzers;
- b. de toelagen ten behoeve der kweekelingen;
- c. de kosten van het oprigten en instand houden of *huren* en van het schoonhouden der schoolgebouwen;
- d. die van het aanschaffen en onderhouden der schoolmeubelen, schoolboeken en schoolbehoefden der leerlingen;
- e. die van licht en brand, benodigd voor de schoollocalen;
- f. die van het oprigten en instand houden of *huren* der onderwijzerswoningen;
- g. de vergoeding aan de hoofdonderwijzers voor het gemis van vrije woning;
- h. HET AANDEEL der gemeente IN HET PENSIOEN der onderwijzers;

bijdrage tot het pensioen teruggegeven.

Art. 28. De bepalingen van de art. 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 37, 40 en 41 der wet van den 9^{den} Mei 1846 (*Staatsblad* n°. 24) zoo als die bij de wet van den derden Mei 1851 (*Staatsblad* n°. 49) zijn gewijzigd, zijn op de pensioenen der hoofd- en hulponderwijzers toepasselijk.

§ 3. DE KOSTEN VAN HET ONDERWIJS.

Art. 29. Elke gemeente voorziet in de kosten van haar lager onderwijs, voor zoo verre die te haren laste komen of niet gevonden worden.

Art. 30. Die kosten zijn:

- a. de jaarwedde der hoofd- en hulponderwijzers;
- b. de toelagen ten behoeve der kweekelingen;
- c. de kosten van het oprigten en instand houden of *het huren* en van het schoonhouden der schoolgebouwen;
- d. die van het aanschaffen en onderhouden der schoolmeubelen en der schoolboeken en *-behoefden* der leerlingen;
- e. die van licht en brand, benodigd voor de schoollocalen;
- f. die van het oprigten en instand houden of *het huren* der onderwijzerswoningen;
- g. de vergoeding aan de hoofdonderwijzers voor het gemis van vrije woning;
- h. de *bijdrage der gemeente tot het pensioen der onderwijzers, dewelke een derde van hetzelfde bedraagt*;

i. de kosten der plaatselijke schoolcommissie.

Art. 31. Ter gemoetkoming in deze kosten kan eene bijdrage voor ieder *schoolgaand kind* worden geheven.

Art. 32. Het invoeren, wijzigen of afschaffen van schoolgeld geschiedt met inachtneming van de *artt.* 232 — 236 der gemeentewet.

De invordering wordt geregeld door eene plaatselijke verordening, *overeenkomstig de bepalingen van de art.* 258 — 262 dier wet.

Art. 33. Bij *de* BEPALING van het schoolgeld komt niet in aanmerking het vermogen der ouders of der kinderen.

Voor twee of meer kinderen uit één gezin, gelijktijdig ter school gaande, kan het bedrag lager worden gesteld.

Bedeelden en *zij* die, schoon niet bedeed, onvermogenend zijn schoolgeld te betalen, worden niet aan de heffing onderworpen.

Art. 34. Ingeval eene gemeente door Ons, na Gedeputeerde Staten te hebben gehoord, verklaard wordt onvermogenend te zijn de kosten van lager onderwijs te bestrijden, *wordt in hetgeen hare krachten te boven gaat*, door de provincie en het Rijk, elk voor de helft, voorzien.

Titel III.

VAN HET BIJZONDER ONDERWIJS.

Art. 35. Tot het geven van bijzonder schoolonderwijs of van huisonderwijs wordt vereischt het bezit:

i. de kosten der plaatselijke schoolcommissie.

Art. 31. Ter gemoetkoming in deze kosten kan eene bijdrage voor ieder *schoolkind* worden geheven.

Art. 32. Het invoeren, wijzigen of afschaffen van schoolgeld geschiedt met inachtneming van de *art.* 232 — 236 der gemeentewet.

De invordering wordt geregeld door eene plaatselijke verordening, *overeenkomstig met de bepalingen van de art.* 258 — 262 dier wet.

Art. 33. Bij *het* BEPALEN van het schoolgeld komt niet in aanmerking het vermogen der ouders of der kinderen.

Voor twee of meer kinderen uit één gezin, gelijktijdig ter school gaande, kan het bedrag lager worden gesteld.

Bedeelden en *zij*, die, schoon niet bedeed, onvermogenend zijn schoolgeld te betalen, worden niet aan de heffing onderworpen.

Art. 34. Ingeval eene gemeente door Ons na Gedeputeerde Staten te hebben gehoord verklaard wordt onvermogenend te zijn de kosten van lager onderwijs te bestrijden, *wordt er in hetgeen zij te kort komt voor die kosten* door de provincie en het Rijk, elk voor de helft, voorzien.

Titel III.

HET BIJZONDER ONDERWIJS.

Art. 35. Tot het geven van bijzonder schoolonderwijs of van huisonderwijs wordt vereischt het bezit:

a. *eener acte van bekwaamheid.*

b. *van gelijk getuigschrift ALS in art. 19, lit. b, is vermeld;*

c. van een bewijs, dat beide deze stukken door burgemeester en wethouders der gemeente, waar het onderwijs zal gegeven worden, zijn gezien en in orde bevonden.

Art. 36. De onderwijzers, die, bij het geven van bijzonder schoolonderwijs of van huisonderwijs, leeringen verspreiden, strijdig met de goede zeden of aansporende tot ongehoorzaamheid aan de *wetten des lands*, kunnen, op voordragt van burgemeester en wethouders, van de plaatselijke schoolcommissie of van den *districts-schoolopziener*, door Gedeputeerde Staten worden verklaard hunne bevoegdheid tot het geven van onderwijs verloren te hebben.

DEZE BEPALING IS OOK VAN TOEPASSING OP DE ONDERWIJZERS, DIE ZICH AAN EEN ERGERLIJK LEVENSGEDRAG SCHULDIG MAKEN.

Titel IV.

VAN DE ACTEN VAN BEKWAAMHEID TOT HET GEVEN VAN ONDERWIJS.

Art. 37. De *ACTEN van bekwaamheid* tot het geven van onderwijs, *vermeld in de artt. 19 en 35*, worden verkregen door het afleggen van *examens*.

Art. 38. De examens worden afgenomen door vier *commissiën*, elk zamengesteld uit *ten minste negen leden*, door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken

a. *van eene acte van bekwaamheid.*

b. *van gelijk getuigschrift als dat, in art. 19, lit. b vermeld;*

c. van een bewijs, dat beide deze stukken door burgemeester en wethouders der gemeente, waar het onderwijs zal gegeven worden, zijn gezien en in orde bevonden.

Art. 36. De onderwijzers, die bij het geven van bijzonder schoolonderwijs of van huisonderwijs leeringen verspreiden, strijdig met de goede zeden of aansporende tot ongehoorzaamheid aan de *wetten en verordeningen*, kunnen op rapport van burgemeester en wethouders, van de plaatselijke schoolcommissie of van den *district-schoolopziener* door Gedeputeerde Staten worden verklaard hunne bevoegdheid tot het geven van onderwijs verloren te hebben.

Ook de onderwijzers, die een ergerlijk levensgedrag leiden, kunnen volgens denzelfden weg onbevoegd tot het geven van onderwijs verklaard worden.

Titel IV.

DE ACTEN VAN BEKWAAMHEID TOT HET GEVEN VAN ONDERWIJS.

Art. 37. De *acte van bekwaamheid* tot het geven van onderwijs, *vermeld in de art. 19 en 35*, wordt verkregen door het afleggen van *examens*.

Art. 38. De examens worden afgenomen door vier *commissiën*, elk zamengesteld uit *minstens negen leden*, die door Onzen Minister van Binnenlandsche

te kiezen uit de schoolopzieners der onderscheidene *provinciën*, en eenmaal 's jaars door hem tot het verrigten *dier werkzaamheid* OP TE ROEPEN.

Art. 39. Elke commissie begeeft zich naar de *provinciën*, welke haar worden aangewezen. Zij houdt in elke provincie hare vergaderingen in de gemeente, daartoe door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken te bestemmen.

Art. 40. De tijd, *gedurende* WELKEN in ELKE provincie de examens worden gehouden, wordt bij openbare aankondiging ter algemeene kennis gebragt.

Die een examen wenscht af te leggen, meldt zich tijdig aan bij den schoolopziener van het district, waar hij woont, of, *van buiten 's lands komende, voornemens is zich te vestigen, met opgave van de acte, die hij verlangt.*

Hij legt daarbij over een of meer getuigschriften van zijn GOED ZEDELIIK gedrag en zijne geboorte-acte.

De dag en plaats van het examen worden hem door den schoolopziener bekend gemaakt.

Hij legt het examen af in de provincie, waar hij woont, of, *van buiten 's lands komende, voornemens is zich te vestigen.*

Art. 41. Om tot het examen te worden toegelaten, moet DE GEVORDERDE OUDERDOM ZIJN BEREIKT.

Deze is bepaald voor de hulponderwijzers en hulponderwijzeressen op 18 JAREN, voor de hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen op 23 JAREN.

Zaken *gekozen worden* uit de schoolopzieners der onderscheidene *provinciën* en eenmaal 's jaars door hem tot het verrigten *hunner werkzaamheden* worden opgeroepen.

Art. 39. Elke commissie begeeft zich naar de *provinciën*, welke haar worden aangewezen. Zij houdt in elke provincie hare vergaderingen in de gemeente, daartoe door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken te bestemmen.

Art. 40. De tijd, *gedurende* denwelken in iedere provincie de examens worden gehouden, wordt bij openbare aankondiging ter algemeene kennis gebragt.

Die een examen wenscht af te leggen, meldt zich tijdig aan bij den schoolopziener van het district, waar hij woont, of *buiten 's lands wonende, hij voornemens is zich te vestigen, met opgave der acte, die hij verlangt, en legt daarbij over zijne geboorte-acte en een of meer getuigschriften van goed gedrag.*

De dag en plaats van het examen worden hem door den schoolopziener bekend gemaakt.

Hij legt het examen af in de provincie, waar hij woont, of *buiten 's lands wonende, hij voornemens is zich te vestigen.*

Art. 41. Om tot het examen te worden toegelaten, moet men den gevorderden ouderdom bereikt hebben.

Deze is bepaald voor de hulponderwijzers en hulponderwijzeressen op *minstens 18 jaar*, voor de hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen op *minstens 23 jaar*.

Art. 42. Voor het examen ter verkrijging eener acte van bekwaamheid als hulponderwijzeres en als hulponderwijzer wordt gevorderd:

goed lezen en schrijven;
voldoende kennis der zinsontleding, spelregels en EERSTE gronden der Nederlandsche taal;
 vaardigheid om zich zoowel mondeling als schriftelijk juist en gemakkelijk uit te drukken;
beginselen van de vormleer;
 rekenen, zoo wel met geheele getallen als gewone en tiendeelige breuken, toegepast op munten, maten en gewigten; — *als hulponderwijzer daarenboven de leer der evenredigheden;*

geschiedenis en aardrijkskunde;
BEGINSELEN van de kennis der natuur;

BEGINSELEN van onderwijs en opvoeding.

Art. 43. Voor het examen ter verkrijging eener acte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres wordt de kennis van den hulponderwijzer gevorderd, maar **GRONDIGER EN MET TOEPASSING OP hare bestemming als hoofdonderwijzeres.**

Art. 44. Voor het examen ter verkrijging eener acte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer wordt de kennis van den hulponderwijzer gevorderd, doch **grondiger, meer omvattend en ontwikkeld, daarenboven:**

Art. 42. Voor het examen ter verkrijging eener acte van bekwaamheid als hulponderwijzeres wordt gevorderd:

goed lezen en schrijven;
voldoende kennis der zinsontleding, der spelregels en gronden der Nederlandsche taal;
 vaardigheid om zich zoowel mondeling als schriftelijk juist en gemakkelijk uit te drukken;
de beginselen der vormleer;
 rekenen zoowel met geheele getallen als gewone en tiendeelige breuken, toegepast op munten, maten en gewigten.

Art. 43. Voor het examen ter verkrijging eener acte van bekwaamheid als hulponderwijzer, wordt behalve hetgeen de hulonderwijzeres behoort te kennen gevorderd:

de leer der evenredigheden;
 geschiedenis en aardrijkskunde;
 de beginselen van de kennis der natuur;
 de beginselen van onderwijs en opvoeding.

Art. 44. Voor het examen ter verkrijging eener acte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres wordt er eene kennis, **grondiger dan die, dewelke van den hulponderwijzer geëischt wordt, en overeenkomende met hare bestemming als hoofdonderwijzeres, gevorderd.**

Art. 45. Voor het examen ter verkrijging eener acte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer wordt er **behalve eene grondiger, omvattend en ontwikkelder kennis dan die, dewelke van den hulponderwijzer geëischt wordt, gevorderd:**

kennis van de beginselen der stel- en meetkunst tot de vierkantsvergelijking en inhoudsberendingen.

Art. 45. *Wanneer het examen NAAR GENOEGEN DER COMMISSIE is AFGELEGD, wordt door haar aan den geëxamineerde de verlangde acte uitgereikt, tegen betaling eener som van vijf gulden voor die van hulponderwijzeres en van hulponderwijzer; van tien gulden voor die van hoofdonderwijzeres en hoofdonderwijzer.*

Deze gelden worden gelijkelijk onder de leden der commissie verdeeld, na voldoening der kosten van hare vergaderingen.

Art. 46. *De acten van bekwaamheid gelden voor het geheele Rijk, en zoowel voor het school- als voor het huisonderwijs.*

Die van hoofdonderwijzer en van hoofdonderwijzeres geven tevens het regt om als hulponderwijzer en hulponderwijzeres werkzaam te zijn.

De acte van hulponderwijzer kan in de gevallen, op de wijze en onder het genot der jaarwedde, door Ons te bepalen, ook het regt geven om aan het hoofd eener school te staan.

Die van hulponderwijzeres geeft tevens het regt om aan het hoofd te staan van voorbereidende scholen, bestemd voor kinderen beneden den ouderdom van zes jaarEN.

de kennis van de beginselen der stel- en meetkunde tot de vierkantsvergelijkingen en inhoudsberendingen.

Art. 46. *Wanneer het examen is DOORGESTAAN wordt door de commissie aan den geëxamineerde de acte uitgereikt tegen betaling van vijf gulden voor die van hulponderwijzeres en van hulponderwijzer; van tien gulden voor die van hoofdonderwijzeres en van hoofdonderwijzer.*

Het geheel of een gedeelte dezer gelden strekt ter bestrijding der kosten van de vergaderingen. Hetgeen na de voldoening dier kosten overschiet wordt gelijkelijk onder de leden der commissie verdeeld.

Art. 47. *De acte van bekwaamheid geldt voor het geheele Rijk, en zoowel voor het school- als voor het huisonderwijs.*

Die van hoofdonderwijzer en van hoofdonderwijzeres geeft tevens het regt om als hulponderwijzer en als hulponderwijzeres werkzaam te zijn.

De acte van hulponderwijzer kan in de gevallen, op de wijze en met de jaarwedde, door Ons te bepalen, ook het regt geven om aan het hoofd eener school te staan.

Die van hulponderwijzeres geeft tevens het regt om aan het hoofd te staan van voorbereidende scholen, bestemd voor kinderen beneden de zes jaar.

Titel V.

VAN HET TOEZIGT OP
HET ONDERWIJS.

Art. 47. Met het toezigt op het onderwijs zijn, onder het oppertoezigt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, belast:

- a. plaatselijke *schoolcommissiën*;
- b. schoolopzieners;
- c. een inspecteur.

Art. 48. In elke gemeente is eene plaatselijke schoolcommissie.

In gemeenten, die zich in gevolge het tweede lid van art. 15 vereenigd hebben tot het oprigten en in stand houden van gemeenschappelijke scholen, is eene gemeenschappelijke commissie.

Art. 49. In gemeenten beneden de 4000 zielen bestaat de plaatselijke schoolcommissie uit burgemeester en wethouders.

In de overige gemeenten worden de plaatselijke schoolcommissiën door den gemeenteraad benoemd.

Het lidmaatschap dezer commissie is vereenigbaar met dat van dien raad.

Art. 50. Elke provincie wordt door Ons in schooldistricten verdeeld.

Art. 51. Elk district staat onder het toezigt van een schoolopziener.

INGEVAL VAN overlijden, ziekte, of afwezigheid van den schoolopziener, kan in de waarneming zijner betrekking door Onzen

Titel V.

HET TOEZIGT OP HET
ONDERWIJS.

Art. 48. Met het toezigt op het onderwijs zijn onder het oppertoezigt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken belast:

- a. plaatselijke *schoolcommissiën*;
- b. schoolopzieners;
- c. een inspecteur.

Art. 49. In elke gemeente is er eene plaatselijke schoolcommissie.

In gemeenten, die zich in gevolge het tweede lid van art. 15 vereenigd hebben tot het oprigten en in stand houden van gemeenschappelijke scholen, is er eene gemeenschappelijke commissie.

Art. 50. In gemeenten beneden 4000 zielen bestaat de plaatselijke schoolcommissie uit burgemeester en wethouders.

In de overige gemeenten worden die Commissiën door den gemeenteraad benoemd.

Het lidmaatschap van zulk eene commissie is vereenigbaar met dat van dien raad.

Art. 51. Elke provincie wordt door Ons in schooldistricten verdeeld.

Art. 52. Elk district staat onder het toezigt van een schoolopziener.

Ingeval de schoolopziener komt te overlijden, of ziek of afwezig is, kan er in de waarneming zijner betrekking door Onzen

Minister van Binnenlandsche zaken worden voorzien.

Art. 52. De schoolopziens worden door Ons benoemd voor den tijd van zes jaren. *De af-tredenden* zijn weder benoembaar.

Zij kunnen ten allen tijde door Ons worden ontslagen.

Art. 53. De schoolopziens genieten uit 's Rijks kas *eene jaarwedde* en eene som bij *abonnement*, als vergoeding voor hunne reis- en verblijfkosten.

Art. 54. De inspecteur wordt door Ons benoemd. Hij kan ten allen tijde door Ons worden ontslagen.

Hij geniet uit 's Rijks kas *eene JAARWEDDE* en *vergoeding* voor reis- en verblijfkosten.

Art. 55. De schoolopziens en de inspecteur bekleeden geene ambten of bedieningen zonder Onze toestemming.

Art. 56. De leden der plaatselijke *schoolcommissiën*, de schoolopziens en de inspecteur leggen, bij *de aanvaarding* hunner betrekking, den eed en de belofte af, *dat zij haar NAAR BEHOOREN en GETROUW zullen waarnemen.*

De eedsaflegging of belofte geschiedt door de leden der plaatselijke *schoolcommissiën* in gemeenten van 4000 zielen en daarboven in handen van den burgemeester, in de overige gemeenten in handen van den regter van het *kanton* waarin zij *wonen*, door de schoolopziens in handen van Onzen Commissaris in de *provincie*, door den inspecteur in handen van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken.

Minister van Binnenlandsche zaken worden voorzien.

Art. 53. De schoolopziens worden door Ons benoemd voor den tijd van zes jaar. *De af-tredende* zijn weder benoembaar.

Zij kunnen ten allen tijde door Ons worden ontslagen.

Art. 54. De schoolopziens genieten uit 's Rijks kas *eene jaarwedde*, en eene som bij *abonnement* als vergoeding voor hunne reis- en verblijfkosten.

Art. 55. De inspecteur wordt door Ons benoemd. Hij kan ten allen tijde door Ons ontslagen worden.

Hij geniet uit 's Rijks kas *eene jaarwedde*, en *vergoeding* voor reis- en verblijfkosten.

Art. 56. De schoolopziens en de inspecteur bekleeden geene ambten of bediening zonder Onze toestemming.

Art. 57. De leden der plaatselijke *schoolcommissiën*, de schoolopziens en de inspecteur leggen bij *het aanvaarden* hunner betrekking den eed en de belofte af, *haar getrouw te zullen waarnemen.*

De eedsaflegging of belofte geschiedt door de leden der plaatselijke *schoolcommissiën* in gemeenten van 4000 zielen en daarboven in handen van den burgemeester, in de overige gemeenten in handen van den regter van het *kanton*, waarin zij *wonen*; door de schoolopziens in handen van Onzen Commissaris in de *provincie*; door den inspecteur in handen van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken.

Art. 57. De leden der plaatselijke *schoolcommissiën*, de schoolopzieners en de inspecteur zijn bevoegd, van de overtredingen dezer wet en der verdere verordeningen op het lager onderwijs procesverbaal op te maken.

Art. 58. Alle scholen, waar lager onderwijs wordt gegeven, *zoo openbaar als bijzonder*, zijn steeds toegankelijk voor de leden der plaatselijke schoolcommissie van de gemeente, voor den *districts-schoolopziener* en voor den inspecteur.

De onderwijzers zijn gehouden *dezen* de verlangde inlichtingen te geven omtrent **HUNNE school en HUN onderwijs**.

Weigering *in een dezer gevallen* wordt gestraft met eene boete van vijf en twintig gulden of gevangenisstraf van drie dagen, en bij herhaling telkens met *beide de straffen* te zamen.

Art. 59. De plaatselijke *schoolcommissiën* houden een naauwkeurig toezigt op alle scholen *in de gemeente*, waar lager onderwijs gegeven wordt, bezoeken die *ten minste* viermalen 's jaars, hetzij **DOOR MIDDEL VAN commissiën** uit haar midden; zorgen dat de verordeningen op het lager onderwijs stipt nagekomen worden; houden aanteekening van het *onderwijzend personeel*, van het getal leerlingen en van den staat van het onderwijs; doen jaarlijks vóór den 1sten Maart aan den gemeenteraad een **BEREDENEERD verslag** van den toestand van het onderwijs in de gemeente, en zenden daar-

Art. 58. De leden der plaatselijke *schoolcommissiën*, de schoolopzieners en de inspecteur zijn bevoegd, van de overtredingen dezer wet en der verdere verordeningen op het lager onderwijs procesverbaal op te maken.

Art. 59. Alle scholen, waar lager onderwijs, *zoo openbaar als bijzonder* wordt gegeven, zijn steeds toegankelijk voor de leden der plaatselijke schoolcommissie van de gemeente, voor den *district-schoolopziener* en voor den inspecteur.

De onderwijzers zijn gehouden *hun* de verlangde inlichtingen te geven omtrent *de school en het onderwijs*.

Weigering *in dezen* wordt gestraft met eene boete van vijf en twintig gulden of gevangenisstraf van drie dagen, en bij herhaling telkens met *beide straffen* te zamen.

Art. 60. De plaatselijke *schoolcommissiën* houden *in de gemeente* een naauwkeurig toezigt *over* alle scholen, waar lager onderwijs gegeven wordt, bezoeken die *minstens* viermalen 's jaars, hetzij *gezamenlijk*, hetzij *door commissiën* uit haar midden; zorgen dat de verordeningen op het lager onderwijs stipt nagekomen worden; houden aanteekening van het *onderwijzend personeel*, van het getal leerlingen en van den staat van het onderwijs; doen jaarlijks vóór den 1sten Maart aan den gemeenteraad een **BEREDENEERD verslag** van den toestand van het onderwijs in de gemeente, en zenden daar-

van afschrift aan den *districts-schoolopziener*; deelen dezen *de belangrijke veranderingen mede, die het schoolwezen HEEFT ondergaan*, geven hem en den inspecteur alle inlichtingen, die zij verlangen, verleen den onderwijzers, die hare voorlichting, hulp of medewerking vragen, *bijstand*, en beijveren zich, den bloei van het onderwijs naar vermogen te behartigen.

Art. 60. De schoolopzieners zorgen voortdurend bekend te blijven met den toestand van het schoolwezen in hun district; bezoeken herhaaldelijk alle scholen *in hetzelfde* waar lager onderwijs wordt gegeven en houden van *hun* schoolbezoek naauwkeurig aanteekening; zorgen dat de verordeningen op het lager onderwijs stipt nagekomen worden; treden in overleg met de plaatselijke *schoolcommissiën* en de gemeentebesturen; doen, zoowel aan deze, als aan den inspecteur *de voorstellen die zij in het belang van het onderwijs achten*; geven den inspecteur kennis van al *hetgeen HUN OP HUN schoolbezoek BELANGRIJK is voorgekomen*, en verstrekken hem alle inlichtingen, die hij verlangt; doen jaarlijks vóór den eersten Mei een *BEREDENEERD verslag* van den toestand van het onderwijs in hun district aan den inspecteur en zenden daarvan afschrift aan Gedeputeerde Staten *hunner* provincie; behartigen de belangen der onderwijzers, be-

van afschrift aan den *district-schoolopziener*; deelen dezen *de belangrijke veranderingen mede, die het schoolwezen in de gemeente mag hebben ondergaan*, geven hem en den inspecteur alle inlichtingen, die zij verlangen, verleen den onderwijzers, die hare voorlichting, hulp of medewerking vragen, *allen mogelijken bijstand* en beijveren zich, den bloei van het onderwijs naar vermogen te behartigen.

Art. 61. De schoolopzieners zorgen voortdurend bekend te blijven met den toestand van het schoolwezen en hun district; bezoeken *in het zelfde* herhaaldelijk alle scholen, waar lager onderwijs wordt gegeven en houden van *dat* schoolbezoek naauwkeurig aanteekening; zorgen dat de verordeningen op het lager onderwijs stipt nagekomen worden; treden in overleg met de plaatselijke *schoolcommissiën* en de gemeentebesturen; doen zoowel aan deze als aan den inspecteur *de voorstellen, die zij in het belang van het onderwijs noodzakelijk achten*; geven den inspecteur kennis van *al hetgeen hun bij het schoolbezoek in betrekking met het onderwijs belangrijk is voorgekomen*, en verstrekken hem alle inlichtingen, die hij verlangt; doen jaarlijks voor den eersten Mei een *naauwkeurig verslag* van den toestand van het onderwijs in hun district aan den inspecteur en zenden daarvan afschrift aan Gedeputeerde Staten *der* provincie; behartigen

vorderen hunne bijeenkomsten en wonen die, zooveel mogelijk, bij.

Art. 61. De schoolopzieners hebben toegang tot de vergaderingen van alle plaatselijke *schoolcommissiën* in hun district, en brengen daarin eene raadgevende stem uit.

Art. 62. De inspecteur tracht, zoo door schoolbezoek als door mondeling en schriftelijk overleg met de *districts-schoolopzieners*, plaatselijke *schoolcommissiën* en gemeentebesturen, de verbetering en den bloei van het schoolwezen te bevorderen, **DAARIN in het algemeen en bijzonder** in de examens tot het verkrijgen der acten van bekwaamheid eenheid te brengen; hij doet aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken *de voorstellen, die hij in het belang van het onderwijs* **ACHT**, en licht dezen voor omtrent alle *onderwerpen* waarover zijn oordeel wordt gevraagd; hij vervaardigt uit de jaarlijksche verslagen der schoolopzieners en uit zijne eigene aantekeningen jaarlijks een **BEREDENEERD** verslag omtrent den toestand van het schoolwezen in het Rijk, en zendt dat vóór den 1sten Julij aan Onzen Minister voornoemd.

Titel VI.

OVERGANGS-BEPALINGEN.

Art. 63. Alle tijdens de afkondiging dezer wet **DIENSTDOENDE**, *wettig aangestelde*, onderwijzers en onderwijzeressen

de belangen der onderwijzers, bevorderen hunne bijeenkomsten en wonen die, zooveel mogelijk, bij.

Art. 62. De schoolopzieners hebben toegang tot de vergaderingen van alle plaatselijke *schoolcommissiën* in hun district en brengen daarin eene raadgevende stem uit.

Art. 63. De inspecteur tracht, zoo door schoolbezoek als door mondeling en schriftelijk overleg met de *district-schoolopzieners*, plaatselijke *schoolcommissiën* en gemeentebesturen, de verbetering en den bloei van het schoolwezen te bevorderen, **en IN HETZELVE in het algemeen, doch in de examens tot het verkrijgen der acten van bekwaamheid in het bijzonder** eenheid te brengen; hij doet aan Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken *de voorstellen, die hij in het belang van het onderwijs noodzakelijk acht*, en licht dezen voor omtrent alle *onderwerpen*, waarover zijn oordeel wordt gevraagd; hij vervaardigt uit de jaarlijksche verslagen der schoolopzieners en uit zijne eigene aantekeningen jaarlijks een **BEREDENEERD** verslag omtrent den toestand van het schoolwezen in het Rijk, en zendt dit vóór den 1sten Julij aan Onzen Minister voornoemd.

Titel VI.

OVERGANGS-BEPALINGEN.

Art. 64. Alle tijdens de afkondiging dezer wet *bevoegd dienstdoende* onderwijzers en onderwijzeressen *mogen hunne*

KUNNEN HUNNE betrekking blijven bekleeden.

Zoo zij, na dat tijdstip, aan het hoofd eener openbare of bijzondere school *wenschen* geplaatst te worden, of zich aan het hoofd eener bijzondere school *te plaatsen*, worden de vóór dat tijdstip verkregen acten van algemeene toelating van den 1sten en 2^{den} rang en die van schoolhouderes beschouwd gelijke regten te geven als de acten van bekwaamheid als hoofdonderwijzer en als hoofdonderwijzeres, in deze wet vermeld.

Zoo zij, na dat tijdstip, als hulponderwijzer in eene openbare of bijzondere school *wenschen* te worden geplaatst, worden de acten van algemeene toelating van den 3^{den} rang beschouwd gelijke regten te geven, als de acten van bekwaamheid als hulponderwijzer, in deze wet vermeld.

Art. 64. Alle tijdens de afkondiging dezer wet **DIENSTDOENDE** openbare hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen ontvangen, zoolang zij hunne betrekking blijven bekleeden, uit de gemeentekas eene jaarwedde, waarvan het bedrag ten minste gelijk staat met het inkomen, dat zij *over de laatste vijf jaren*, of voor hen die korter in dienst zijn geweest, *over het korteren tijdvak*, in hunne betrekking, gemiddeld jaarlijks hebben genoten, met dien verstande evenwel, dat de jaarwedde in geen geval minder dan f400 mag belooopen.

Art. 65. De schoolopzieners,

betrekking blijven bekleeden.

Zoo zij na dat tijdstip *wenschen* aan het hoofd eener openbare of bijzondere school geplaatst te worden, of zich **TE PLAATSEN** aan het hoofd eener bijzondere school, worden de vóór dat tijdstip verkregene acten van algemeene toelating van den 1sten en 2^{den} rang en die van schoolhouderes beschouwd gelijke regten te geven als de acten van bekwaamheid als hoofdonderwijzer en als hoofdonderwijzeres, in deze wet vermeld.

Zoo van hen de onderwijzers na dat tijdstip als hulponderwijzer in eene openbare of bijzondere school *wenschen* te worden geplaatst, worden de acten van algemeene toelating van den 3^{den} rang beschouwd gelijke regten te geven, als de acten van bekwaamheid als hulponderwijzer in deze wet vermeld.

Art. 65. Alle tijdens de afkondiging dezer wet dienstdoende openbare hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen ontvangen, zoolang zij hunne betrekking blijven bekleeden, uit de gemeentekas een jaarwedde, wier bedrag minstens gelijkstaat met het inkomen, dat zij *over de laatste vijf jaar*, of voor hen, die korter in dienst zijn geweest, *over het kortere tijdvak*, in hunne betrekking gemiddeld elk jaar hebben genoten, met dien verstande evenwel, dat de jaarwedde in geen geval minder dan f400 mag belooopen.

Art. 66. De schoolopzieners,

plaatselijke *schoolcommissiEn* en *commissiEn* van plaatselijk *school-TOEVOORZigt* blijven hunne betrekking *waarnemen* tot dat zij door andere ingevolge deze wet zijn vervangen.

Art. 66. In afwachting der wettelijke regeling van het middelbaar onderwijs zijn de voorschriften dezer wet mede van toepassing op alles wat betreft het onderwijs in de levende talen en het meer uitgebreid onderwijs in de wis- en natuurkunde.

Om tot het examen ter verkrijging eener acte van bekwaamheid voor een of meer dier vakken te worden *toegelaten* wordt de ouderdom van *ten minste 18 jaren* gevorderd. Voor de acte *wordt EENE SOM VAN vijf gulden* betaald.

Art. 67. Deze wet treedt in werking op het nader door Ons te bepalen tijdstip.

Alsdan zijn de bestaande algemeene verordeningen op het lager onderwijs afgeschaft.

De herziening der provinciale en plaatselijke reglementen geschiedt binnen een jaar na bovengemeld tijdstip. Inmiddels blijven de bepalingen der reglementen gelden, voor zoverre zij met deze wet niet **STRIJDIG** zijn.

plaatselijke *schoolcommissiën* en *commissiën* van plaatselijke *schooltoezigt* blijven hunne betrekking *waarnemen*, tot dat zij door andere ingevolge deze wet zijn vervangen.

Art. 67. In afwachting der wettelijke regeling van het middelbaar onderwijs zijn de voorschriften dezer wet mede van toepassing op alles wat betreft het onderwijs in de levende talen en het meer uitgebreid onderwijs in de wis- en natuurkunde.

Om tot het examen ter verkrijging eener acte van bekwaamheid voor een of meer dier vakken te worden *toegelaten* wordt de ouderdom van *minstens 18 jaar* gevorderd. Voor de acte *wordt er vijf gulden* betaald.

Art. 68. Deze wet treedt in werking op het nader door Ons te bepalen tijdstip.

Alsdan zijn de bestaande algemeene verordeningen op het lager onderwijs afgeschaft.

De herziening der provinciale en plaatselijke reglementen geschiedt binnen een jaar na bovengemeld tijdstip. Inmiddels blijven de bepalingen der reglementen gelden, voor zoverre zij met deze wet niet *in strijd* zijn.

NOTEN EN AANTEKENINGEN.

Bl. 5.

ART. 1. *Het.*: Dit *het* behoort niet op deze plaats: het doet den geheelen zin wartaal zijn. Laat ons ter staving hiervan elken regel na het dubbele punt bij de woorden aan het hoofd voegen. *Het lager onderwijs omvat het (:) lezen, schrijven, rekenen.* Dit is goed! Maar nu verder. *Het lager onderwijs omvat het (:) benevens de beginselen der Nederlandsche taal. Het lager onderwijs omvat het (:) der geschiedenis. Het lager onderwijs.....* Doch al genoeg. Een ieder ziet reeds, tot wélk een wartaal het geheele artikel is geworden door de plaatsing van *het* vóór het dubbele punt. Dat dit woordje dient te staan vóór *lezen* en ook bij herhaling vóór *schrijven* en *lezen*, zal een ieder begrijpen.

DER geschiedenis. Zoo men deze woorden bij die, dewelke aan het hoofd staan, voegt, krijgt men weér onzin, al laat men *het* weg. *Het lager onderwijs omvat het (:) der geschiedenis.* Dezelfde aanmerking is op *DER aardrijkskunde, DER kennis der natuur, DER wiskunst, DER vormleer* te maken.

Der wiskunst EN. Dit levert, gevoegd bij de woorden aan het hoofd, al weder eene fraaije zinsnede, al wordt *het* weggelaten en voor *DER wiskunst* aangevend *DE* *BEGINSELEN der wiskunst.* Zie hier: *Het lager onderwijs omvat (:) de beginselen der wiskunst EN.*

ART. 2. *IN.* De herhaling van *IN* is niet om der duidelijkheid wille noodig. En om den welklank behoefde het waarlijk ook niet gebruikt te worden.

Openbaar onderwijs is HETGEEN gegeven wordt van wege..... Hetgeen van wege de gemeenten, de provinciën, en het Rijk gegeven wordt is zoo velerlei. Er wordt van wege de gemeenten, de provinciën en het Rijk verlof, ontslag, bevel, onderstand en wat niet al gegeven. Dit alles is nu openbaar onderwijs! *Provinciën.* In dit wetsontwerp komt *geïnd, geëxamineerd* voor. Moet hij, die *geïnd, geëxamineerd* schrijft, ook niet *provinciën* schrijven? Wij gelooven van ja.

Het overige is bijzonder onderwijs. Schoone, heerlijke definitie, met den vorigen zin een fraai geheel vormende! Verbeeld u, dat iemand eerst zijn best doet om een allerbeste definitie te geven van wat kwaad is, en dat, wanneer hij tot het geven van die definitie met horten en stooten gekomen is, ook wil of zal bepalen wat goed is, doch hiervan zich afmaakt met een logisch *al wat niet goed is kwaad*, of eigenlijk *al het overige is kwaad.* Wat zoude men van zulk eenen definitiegever zeggen? Dat hij al te knap was. Doch om op de zaak terug te komen, wij hebben die definitie zoo allerfraaiest gevonden, dat wij maar niet getracht hebben iets anders voor haar in de plaats te stellen.

Bl. 6 en 7.

ART. 4. *Verklaard zijn voor de gezondheid schadelijk te wezen of van onvoldoende ruimte voor,* enz. Wat een omhaal van woorden. En welk eene onduidelijkheid in uitdrukking. Waarom niet kort en bondig gezegd *verklaard zijn voor der gezondheid schadelijk of niet ruim genoeg voor.* Wat onze bijvoe-

ging van door bouwvalligheid of bij herstelling met levensgevaar dreigende betreft, we hebben haar loodig geacht, omdat het den ouders, wier kinderen door het geheel of gedeeltelijk invallen eener school onkwamen of letsel ontvingen, weinig baten zoude, dat de ontwerpers zoo voor de gezondheid hunner kinderen in de bres zijn gesprongen.

SCHOOLGAANDE kinderen. Wat eene omschrijving voor *schoolkinderen*. Met even veel regt zoude men *HUISZITTENDE dieren* voor *huisdieren* kunnen zeggen.

INDIEN IN. Van zulk eene voorliefde voor de alliteratie vindt men meer voorbeelden in dit wetsontwerp. Er schijnt alleen uitgelaten te zijn, omdat de ontwerpers eenen ingewortelden haat voor dit woordje hebben. Het is namelijk meer dan zes of zeven malen ten onrechte uitgelaten. Waar kan men al geen haat tegen hebben!

Staten, geschied. De comma kan veilig weggelaten worden.

3de zinsnede. Deze bijvoeging tot deze zinsnede is een gevolg van die aan het eerste lid. Door haar zal ook het onderwijs in het afgekeurde lokaal niet mogen worden voorgezet, indien het der gezondheid zoo schadelijk is, dat het voor de kinderen doodelijke gevolgen kan hebben.

ART. 5. Zoo mannelijke als vrouwelijke. Deze woorden zouden in een werk over de natuurlijke historie uitmuntend wezen, doch zijn zulks niet in een wetsontwerp.

Den ouderdom nog niet bereikt hebbende waarop zij tot het examen als hulp-onderwijzer of als hulponderwijzeres kunnen worden worden toegelaten. Deze zin heeft iets latijnsch aan zich. Om die reden verbannen wij hem naar de boorden van den Tiber met de opmerking, dat hij, hoe latijnsch ook, eene echt nederlandsche taal- en stijlfout bevat. Er is namelijk een comma achter hebbende vergeten, en de zin, dewelke aanvangt met *waarop*, drukt niet juist uit wat er gezegd is willen worden.

... **HUN.** Dit woordje is al te bezittelijk. *Het* is veel beter.

Dien ouderdom bereikt hebbende. Dezen zin zullen wij den latijnschen van het vorige lid tot reismakker geven.

Werkzaam blijven gedurende den tijd, die — lees: die er — nog verloopoen moet, alvorens zij tot het examen kunnen worden toegelaten. Zie daar zeventien woorden gebruikt om uit te drukken: *werkzaam blijven tot op het eerst volgende examen.* Buitendien is er al weer uitgelaten.

Vermeld in het 2de en 3de lid. Dit moet tusschen twee comma's staan.

MET ONGUNSTIG GEVOLG hebben AFGELEGD. Een examen met ongunstig gevolg afleggen voor een examen niet doorstaan is eene omschrijving, ontleend aan den stijl, waarin de *Telemachus* is geschreven. Het is *style fleuri*, bloemetjesstijl.

Redenen, TER BEORDEELING VAN GEDEPUTEERDE STATEN. Deze ellips is zeer stout, naar ons inzien al te stout.

Examen. Hiervoor behoort het bep. lidwoord.

Tot aan het EERSTVOLGEND examen. Het examen, dat op het eerstvolgende examen volgt, is het daaropvolgende examen.

ART. 6. NIEMAND mag lager onderwijs geven, die niet in het bezit is. Ten eerste schaart het der duidelijkheid, dat *die* zoo ver van het betrokken woord, *niemand*, staat. Ten tweede is de zin ook onduidelijk door de twee ontkenningen, alteen gebezigd om met des te meer kracht te bevestigen. En bovendien dit NIEMAND... NIET doet denken aan het NIEMAND NIET der vendulhuizen en der afslagen. Ten derde kan het *wijdloopige in het bezit is* zeer gevoegelijk door het korte bondige *bezt* vervangen worden.

ART. 7. NIET toepasselijk op hen, die. Dit niet vestigt niet zoo als noch de aandacht op hetgeen de onvollgedige afhankelijke zin *noch op de kweekelingen bij de scholen* uitdrukt, en veroorzaakt tevens, dat gezegde zin den schijn krijgt er niet bij te hooren.

Behooren. Dit woord scheidt onnoedig woorden van een, die in de naauwste betrekking met elkander staan en dus bij een dienen geplaatst te worden.

AAN wie. Het eeuwige *aan* met den vierden naamval van den hedendaagschen stijl voor den derden naamval brengt somwijlen de grootste wanluideheid te weeg. En hier is het volstrekt niet welluidend.

De Kweekelingen BIJ DE SCHOLEN. In art. 5, 2de lid is er zoo nadrukkelijk gezegd, wie en wat kweekelingen zijn, dat men waarlijk de woorden *bij de scholen* niet noodig heeft om te weten, welke soort kweekelingen er bedoeld wordt.

ART. 8. *Die lager onderwijs geeft*, ZONDER DAARTOE bevoegd te zijn. *Die* klinkt niet zoo krachtig, nadrukkelijk als *hij*, *die*. ZONDER DAARTOE BEVOEGD TE ZIJN. Is *onbevoegd* niet voldoende? Hoe is het mogelijk, dat men vijf woorden gebruikt, wanneer er één genoeg is.

In strijd met HET BEPAALDE bij art. 4. Waarom niet *in strijd met art. 4?* *Eene* *een*. Hier is *eene*, een tclwoord: bij gevolg moet het zijn *éene*, *één*. *Is* *van toepassing*. Ons bevat *wordt* . . . *toegepast* beter.

Bl. 8, 9 en 10.

ART. 9. *Aan het vonnis heeft voldaan*. Men *voldoet* niet aan een vonnis, maar men *onderwerpt* er zich aan.

Gevangenzetting. Gevangenzetting, dit is de daad van gevangen zetten, kan onmogelijk drie en veel minder zeven dagen duren, al was hij of zij, die de gevangenzetting ten uitvoer brengt of brengen, de traagste mensch of menschen van de wereld. Maar gevangenzetting om met de grondwet te spreken, of gevangenschap, zoo als men gewoonlijk zich uitdrukt, dit is de daad van gevangen zitten kan zoo lang en nog langer duren.

Van vijf en twintig. Daar de boete van *f* 25 tot *f* 50 kan zijn, moet dit *van vijf en twintig tot vijfzig* wezen. Want gesteld eens, dat iemand volgens art. 8 tot eene boete van *f* 37 werd veroordeeld, dan zou men ingevolge dit lid zoo als het oorspronkelijk luidt, den veroordeelde, indien hij zich niet onderwierp aan het vonnis, niet kunnen gevangen zetten, daar er alleen sprake is van eene gevangenisstraf van drie dagen *tot verhaal eener boete van f* 25, en eene van zeven dagen *tot verhaal eener boete van f* 50. En nu zal het overbodig wezen te bewijzen, dat *van vijfzig* moet zijn van *vijftig tot honderd*, en dat daardoor nog een paar andere veranderingen noodzakelijk worden.

De geheele VOLDOENING AAN HET VONNIS ontstaat. Daar men niet zegt *VOLDOEN aan een vonnis*, MAAR ZICH ONDERWERPEN *aan een vonnis*, moet *voldoening* vervangen worden door *onderwerping*. Voorts kan het lidwoord zeer goed gemist worden.

Gevangenzetting. Wanneer men gevangenisstraf ondergaat, of liever wanneer men gevangen zit, dan is de *gevangenzetting* al lang geschied. *Gevangenzetting* hebben wij gebruikt, om dat dit woord in de andere wetten veelvuldig in stede van *gevangenis* voorkomt; voor ons zelve geven wij de voorkeur aan het laatstgemelde woord.

ART. 10. *Buiten de gevallen*, IN DEZE WET *vermeld*. Zijn de gevallen, waarin volgens dit artikel de bevoegdheid tot het geven van lager onderwijs vervalt, dan niet door *deze wet* vermeld? Bovendien brengt het bezigen van *buiten voor behalve* in het zijne bij tot de onduidelijkheid van den zin.

ART. 11. *Die*. *Hij*, *die* is krachtiger, nadrukkelijker dan *die* en daarom verkieslijker.

ART. 12. *Wordt bovendien jaarlijks eene som in de begroting der Staatsuitgaven voorgedragen*. Deze uitdrukking is zeer duister. Uit haar is niet te zien, tot welk gebruik de som zal moeten dienen. Voorts is het voortzetsel *in* al heel zot te pas gebracht!

ART. 13. Wij hebben dit artikel geheel gewijzigd, om dat het zeer onduidelijk is, vooral daardoor dat het voornaamwoord *zij* vertegenwoordigt *dezer wet*, hetwelk als bepaling van het onderwerp van het hoofdstorstel volstrekt geen woord is om door een voornaamwoord vertegenwoordigd te kunnen worden, te meer daar *toepassing*, ook van het vrouwelijke geslacht, veel digter bij *zij* staat en alzoo eerder als het betrokken woord beschouwd kan worden. Voorts kwam ons ook welluidender voor dan *insgelijks*.

ART. 14. *Kan*. Dit moet zijn *kan er*. We hebben hiervoren gezegd, dat

de ontwerpers het woordje *er* telkens weglaten waarschijnlijk om de enkele reden, dat zij er het land aan hebben. Tot deze bewering zijn wij gebragt door de omstandigheid, dat er taalkundig voor dit hun uitlaten van *er* geen eene reden bestaat.

VAN HET OPENBAAR ONDERWIJS. In de wetten beginnen alle hoofdstuk- of afdelingsopschriften met het voortzetsel *van*. In andere werken treft men een dusdanig gebruik van dat voortzetsel niet aan. Waaraan is zulks toe te schrijven. Om dat zoodanig eene aanwending van *van* een gallicisme is. En de grondwet en eenige andere wetten zijn uit het fransch vertaald. Nu kan men wel de rest raden. Uit de grondwet en eenige andere wetten is het ook in de overige opgenomen. Doch minder is het te raden, waarom dit gallicisme, bij duizendtallen in de wetten te vinden, zoo weinig in het oog loopt, dat niemand vóór ons het opgemerkt heeft. In andere werken zoude onzes inziens het eerder opgemerkt geworden zijn, veel vreemder toegeschreven hebben. Zou men zich wel van te glimlagchen kunnen onthouden, wanneer men bij voorbeeld op het titelblad eens boeks, over de vrouw handelende, het opschrift *Van de Vrouw* las? In bijna al de opschriften van dit wetsontwerp bevindt dit gallicisme zich. We zouden dus, indien we daarin genoeg hadden, nog verscheidene keeren op deze fout tegen ons taaleigen kunnen terug komen, doch zullen dat niet doen. We hebben te dezer plaatse er al genoeg van gezegd, dunkt ons.

ART. 15. *Een voor de bevolking en de behoefte voldoende getal scholen.* De ontwerpers hebben eerst uit hunne pen laten vloeijen het woord *bevolking*. Toen het er stond, begrepen zij, dat de bevolking geen goede maatstaf was, dat eene bevolking van 1000 zielen, naar den verstaude weinig ontwikkeld, meer scholen behoeft dan eene van hetzelfde getal zielen, meer naar den verstande ontwikkeld. Zij zochten derhalve naar een beter woord. Zij vonden zulk een woord. Dat van *behoefte* kwam hun voor den geest. Zij gaven het eene plaats naast *bevolking*. Zulks doende, vergaten zij, dat zij zich op eene schromelijke wijze aan tautologie schuldig maakten.

Zonder onderscheid van gezindheid. Ten eerste veroorzaakt de bijna gelijke klank van *scheid* en *heid* eene groote wanluidentheid. Ten tweede drukt het laatste dezer woorden niet bepaald uit hetgeen er gezegd is willen worden. Want *gezindheid* beteekent nevens *gezindte* ook *geaardheid*. En men zoude daarom ook kunnen denken, dat de meening ware, dat al de kinderen, van welke geaardheid dan ook, moeten worden toegelaten; dat bij voorbeeld een ondeugende bengel, die den onderwijzer door zijn kwajongenstreken dwingt hem van school te zenden, toch weér moet worden toegelaten, wanneer hij de onbeschaamdheid heeft zonder toestemming des onderwijzers weér ter schole te komen.

ART. 16. *Kan.* Dit moet zijn *kan er*. Zie de derde der aanmerkingen op art. 4 en de aanmerking op art. 14.

ART. 17. *Wanneer het getal der leerlingen op eene school MEER DAN ZEVENTIG bedraagt. Meer dan zeventig* is ook honderd, honderd vijftig, twee honderd, enz. Wel is waar is het door het daarna volgende *meer dan honderd* te begrijpen wat de eigenlijke meening is. Doch wij houden er niet van, dat men den lezer laat raden wat men hem met duidelijke woorden zeggen kan. En dat *meer dan zeventig, meer dan honderd, meer dan honderd vijftig* onbepaalde, orakelachtige uitdrukkingen zijn, zal toch een ieder ons moeten toegeven.

2de lid. Wat beduidt daarin de uitdrukking *ten genoegen zijn*, d. i. *tot een of tot het genoegen zijn*. Het moet immers naar den zin zijn of berallen wezen. Ons is deze uitdrukking nooit in die beteekenis voorgekomen. Het geheele lid behoort in het artikel volstrekt niet te huis en is behalve dat in strijd met art. 20, 6de lid, bij hetwelke bepaald wordt, dat *het benormen en ontslaan van kweekelingen door den hoofdonderwijzer geschiedt*. Wij hebben het daarom in de omwerking weggelaten en zullen art. 20, 6de lid wijzigen in verband met hetzelfde en naar hetgeen men door dit laatste lid volgens de *Memorie van Toelichting* heeft willen bepalen.

ART. 18. AAN *elken* . . . *toegelegd*. *Toeleggen* regcrt den derden naamval en wel zoo, dat hij nimmer door het voorzetsel *aan* kan vervangen worden. Men zal dan ook uit den mond van die Nederlanders, dewelke hunne moedertaal goed kennen, nimmer hooren *iets AAN iemand toelleggen*, maar steeds *iemand iets toelleggen*.

WORDT BEHALVE EENE VRIJE WONING, ZOO MOGELIJK MET EEN TUIN, EENE JAARWEDDE TOEGELEGD. Men legt een jaarwedde toe, maar *een vrije woning met een tuin* legt men niet toe, die geeft men.

Ten behoeve van ELKEN KWECKELING, BEDOELD IN HET VOORGAANDE ARTIKEL, wordt den *hoofdonderwijzer*. Er wordt in het voorgaande artikel den kweekeling of de kweekelingen bedoeld, die deze wet voor een bepaald getal leerlingen den hoofdonderwijzer toestaat. Er wordt daarin dus verscheidene kweekelingen bedoeld. Ten behoeve van elken dezer kweekelingen verzekeren de aangehaalde woorden den hoofdonderwijzer eene jaarlijksche toelage! Welluidenheidshalve hebben wij verder de woorden een weinig omgezet.

AAN *elken*. Herhaling van de fout, begaan in het eerste lid van art. 18.

Ten minste. Ten minste wordt uitsluitend als voegwoord gebruikt, *mixstens* als bijwoord. Om die reden moet het zijn *minstens f400, minstens f200 en minstens f25*.

Bl. 11, 12, 13, 14 en 15.

ART. 19. *a. eener acte*, enz. Hoewel deze woorden met de overige van *litt. a* ten aanzien van die van *litt. b* op zich zelven staan, is het toch beter van *eene acte*, enz. overeenkomstig met *van een getuigenschrift*, enz. te schrijven, wijl men daardoor de gelijke betrekking van beide *litt.* met de woorden aan het hoofd meer doet opmerken.

GOED ZEDELIJK *gedrag*. Een *goed* gedrag is van zelf *zedelijk* en omgekeerd is een *zedelijk* gedrag uit zijnen aard *goed*. Bij gevolg is *of goed of zedelijk* overbodig. We hebben het woord *goed* boven dat van *zedelijk* de voorkeur gegeven.

ART. 20. *De hoofd- en hulponderwijzers worden benoemd*. UIT EENE VOORDRAGT VAN DRIE PERSONEN, *opgemaakt door burgemeester en wethouders*, enz. Iemand uit een voordragt van drie personen, dit is *uit een stuk papier*, waarop drie personen worden voorgedragen, de hoofd- en hulponderwijzers te kiezen is eene handgreep, die Bamberg en Bosco eer zoude aandoen. Men kiest iemand *volgens of naar* en niet *uit* eene voordragt.

Districts-schoolopziener. Men behoeft dit woord slechts eenige malen uit te spreken om te ondervinden, dat de *s* daarin alleen dient om het tot een waar *schibboleth* te maken. En toch komt het in deze wet ontelbare keeren voor.

Nalatig of weigerachtig daartoe over te gaan. Op deze zeven woorden zijn slechts twee aanmerkingen te maken. Ten eerste. Hoe is het mogelijk, dat men nu juist twee woorden, beide op *ig* uitgaande, heeft aangewend. Alleen de grootste onwetendheid omtrent de eischen der welluidendheid kan iemand twee woorden op zulk een barbaarsch klinkenden uitgang zoo dicht bij elkander doen plaatsen. Ten tweede. Men zegt niet *nalatig zijn iets te doen*, maar *nalatig zijn in het doen van iets*.

Dit. Waarop slaat dat woordje? Op *schorsing*? Neen, want *schorsing* is vrouwelijk en niet onzijdig. Op *outslag*? Ja, dat kan nog, maar dan slaat het ook alleen op *t* woord en niet tevens op *schorsing*.

Het BUITEN DIENST BLIJVEN. Hij, die geschorst wordt, *blijft* niet buiten dienst, maar *wordt* buiten dienst *gesteld*.

3de lid. In de *Memorie van Toelichting* vindt men ter verklaring der meening van dit lid onder anderen dit: „De hoofdonderwijzer ziet om naar geschikte kweekelingen, hetzij onder zijne eigene kweekelingen, hetzij elders; bij dit laatste kan de schoolopziener hem welligt behulpzaam zijn; maar in geen geval mag hij iemand tot kweekeling benoemen, die niet door den schoolopziener is goed-gekeurd. Overigens is hij vrij den kweekeling, die hem niet voldoet, te ontslaan, zonder daartoe vooraf van iemand verlof te vragen.” Beteekent de zinsnede: „*maar in geen geval mag hij iemand tot kweekeling benoemen, die niet door den schoolopziener is goedgekeurd*,” wel iets anders dan, dat de benoeming van den kweekeling geschiedt door den hoofdonderwijzer onder goedkeuring van den

schoolopziener? Zoo als men gezien heeft, wordt er in het 2de lid van art. 17 bepaald, dat de kweekeling naar den zin des schoolopzienaers moet zijn. In aanleiding dezer bepaling hebben wij de woorden: *Het ontslag van kweekelingen geschiedt of op aandrang van den district-schoolopziener*, ter neder gesteld. En in aanleiding van de laatste zinsnede van bovenstaande aanhaling uit de *Memorie van Toelichting* eindigden wij onze bijvoeging aldus: *of eigenmagtig door den hoofdonderwijzer*.

ART. 21. *Het schoolonderwijs wordt, onder het aanleeren van gepaste en nuttige kundigheden, DIENSTBAAR GEMAAKT aan de ontwikkeling van de verstandelijke vermogens der kinderen.* — HET SCHOOLONDERWIJS WORDT ONDER HET AANLEEREN VAN GEPASTE EN NUTTIGE KUNDIGHEDEN. Deze woorden vormen de grootste tautologie, die er op de wereld bestaan kan. Elk onderwijs, dat is wat men onderwijs noemt, leert gepaste en nuttige kundigheden. Hadden de ontwerpers gevreesd, dat er in ons land iemand te vinden zou zijn, die dwaas genoeg ware te meenen, dat het leeren van *ongepaste* of *nuttelooze* kundigheden den naam verdiende van onderwijs, van welk soort dan ook, dan nog hadden zij zich zoo niet kunnen uitdrukken, als zij doen, maar moeten zeggen: Het schoolonderwijs zij wat het moet zijn om den naam van onderwijs te verdienen. — *Het schoolonderwijs wordt..... DIENSTBAAR GEMAAKT aan de ontwikkeling der verstandelijke vermogens der kinderen.* Men maakt iets dienstbaar aan het bereiken van het een of ander doel, wanneer het uit zijnen aard niet tot de verkrijging van dat doel leidt. Hieruit volgt, dat, zoo iets van zelf tot de bereiking van een of ander doel leidt, er van geene dienstbaarmaking sprake kan zijn. Het schoolonderwijs ontwikkelt in zijne hoedanigheid van onderwijs uit zijnen aard de verstandelijke vermogens der kinderen: het behoeft daartoe volstrekt niet door een onderwijswet gedwongen te worden. Wanneer een onderwijzer eenen jongen aan het verstand brengt, dat tweemaal twee vier is, dan ontwikkelt hij diens verstandelijke vermogens.

Alle CHRISTELIJKE en MAATSCHAPPELIJKE DEUGDEN. Zijn maatschappelijke deugden iets anders dan christelijke? Indien dit waar is, dan moesten de zendingen van ons land, die even als hunne ambtsbroeders uit den vreemde zeeën overtrekken om de heidenen te gaan bekeeren, maar hier blijven en ijerig aan de evangelisering der maatschappij arbeiden. Doch dit is zoo niet. De theorie der christelijke deugden bevat ook in zich de theorie der maatschappelijke deugden. Men noeme slechts eene maatschappelijke deugd, die niet christelijk is. Bij gevolg is *maatschappelijke* overbodig. Nu behouden wij alleen *christelijke deugden*. Is deze bewoording goed te keuren? Neen, want zij is in openlijken strijd met hetgeen het tweede lid bepaalt: „De onderwijzer onthoudt zich iets te leeren, „te doen of toe te laten wat strijdig is met den eerbied, verschuldigd aan de „godsdienstige begrippen van andersdenkenden.” In openlijken strijd met dit lid zeggen wij, daar het verkondigen van christelijke deugden noodwendig met de openbaring van christelijke gevoelens, dewelke die van de eene of andere gezindte bestrijdt of liever gispt, gepaard zal gaan. Aldus laten wij de bepaling, dat het schoolonderwijs dienstbaar zij aan de opleiding der kinderen tot christelijke en maatschappelijke deugden, in de bewerking geheel weg. En men behoeft niet te vreezen, dat door deze uitsluiting het schoolonderwijs ongodsdienstig of onzedelijkheid bevorderend zal worden. Want ongodsdienstigheid kan als ergernis gevende aan de godsdienstige begrippen van andersdenkenden volgens het tweede lid van het artikel worden tegengegaan. En tegen onzedelijkheid voorziet onze bijvoeging tot het volgende lid, die steunt op het bepaalde door art. 36, 2de lid, uitsluitend toepasselijk op hen, die bijzonder schoolonderwijs, of huisonderwijs geven.

Iets... wat. Welk eene schoone taal zou het nederlandsch niet worden, indien men in navolging van dit *iets... wat* ging zeggen: *De Koning, WIE goed regeert. De vrouw, WIE eene brave huismoeder is. Het boek, WAT verloren is.*

Hij prent AAN DE kinderen den eerbied in EN wekt hen op tot onderlinge LIEFDE EN VERDRAAGZAAMHEID. AAN de veroorzaakt wanluidentheid: bij gevolg den derde

naamvalsform *den* gebruikt. — Dat *niet alleen... maar ook* in plaats van *en* nadruk aan den geheelen zin geeft, zal een ieder wel zien. — VERDRAAGZAAMHEID. De onderwijzer, die den kinderen *eerbied voor de godsdienstige begrippen van andersdenkenden inprent*, wekt hen op tot godsdienstige verdraagzaamheid. Maar daar zijn nog andere soorten van verdraagzaamheid: men kan iemands staatkundige gevoelens, zijne gewoonten, gebruiken en zeden eerbiedigen. Dus moet *verdraagzaamheid zijn verdere verdraagzaamheid*. Wij hebben voorts *verdraagzaamheid* een andere plaats gegeven, wijl het, zoo als de ontwerpers het geplaatst hebben, den climax verstoort.

Wordt overgelaten aan de kerkgenootschappen. Het is, alsof het geven van godsdienstig onderwijs het regt en de taak van het schoolwezen is, doch dat dit met berispenwaardig pligtverzuim dat regt en die taak den kerkgenootschappen overlaat.

HIERTOE *zijn de schoollocalen* VOOR DE LEERLINGEN DER SCHOOL BESCHIKBAAR. Dit zegt letterlijk, dat de schoollocalen beschikbaar zijn voor de schoolkinderen tot het geven van godsdienstig onderwijs. *O tempora, o mores!*

Uithoofde van godsdienstige bezwaren der ouders. Deze uitdrukking is te onbepaald. De ouders van eenige schoolkinderen hebben godsdienstige bezwaren, dit is, zij hebben bezwaar om het een of ander leerstuk te begrijpen. Zij tobben daarover en laten daardoor verwarring in de zaken en het huishouden komen. Zij letten er niet meer op, of de kinderen naar de openbare school gaan. Deze maken van de gemoedsbezwaren hunner ouders gebruik en blijven te huis of gaan wandelen: zij worden uit hoofde van godsdienstige bezwaren hunner ouders van het bezoeken der openbare school teruggehouden. Zal men dan na een zorgvuldig onderzoek een subsidie toestaan tot het oprigten van eene bijzondere school, wanneer het eens — het is het zwak van de meeste menschen gebruik te maken van de gelegenheid — in het hoofd der ouders kwam deze gelegenheid te baat te nemen om zulk een subsidie aan te vragen. Door *godsdienstige bezwaren* de bepaling van *tegen het onderwijs der school* toc te voegen wordt onzes inziens alle verkeerde uitlegging voorkomen. *Na een zorgvuldig onderzoek.* Door wie zal dat onderzoek geschieden? We hebben na *onderzoek* laten volgen *door*, alsmede eenige titteltjes en vraagteekens, omdat wij niet wisten, wien de regering die plezierige taak wilde opdragen en wij voor de woorden, die er ingelascht zullen moeten worden, plaats wilden laten. Ter vermijding van onduidelijkheid hebben wij achter *onderzoek* geplaatst *omtrent hunne geldigheid.*

Het verleenen van zoodanig subsidie geschiedt door de wet. Deze volzin is geheel overbodig. De hem voorafgaande bepaalt, dat in sommige gevallen en onder zekere voorwaarden een rijks-subsidie zal worden verleend tot het oprigten van eene bijzondere school. Dus wordt dat subsidie volgens de wet toegestaan: dus is het eene groote ongerijmdheid onmiddellijk daarop nadrukkelijk vast te stellen, dat het verleenen van dit subsidie door de wet geschieden zal. Het is, alsof men gedacht heeft, dat het verleenen van zulk een subsidie onbegrijpelijk, als niet gemeend zou voorkomen, en om die reden het nog eens in nadrukkelijke woorden heeft vastgesteld. Maar zal men zeggen, de ontwerpers hebben het verleenen van zulk een subsidie willen beperken. Goed en wel! Maar als dat hun doel is geweest, behoefden zij het nog geenszins op een onredekunstige wijze te bereiken. Dan hadden zij het door de bewoordingen, waarmede zij het toestaan van zulk een subsidie tot wet maakten, moeten zien bereiken. Doch deze beperking was niet eens noodig. Want zij hebben bij dat toestaan zoodanig een slag om den arm gehouden, dat de regering, indien zij wil, nimmer ofte nooit zulk een subsidie zal behoeven toe te staan. Immers zal, alvorens het verleend wordt, moeten beantwoord worden de volgende niet weinig ingewikkelde, door de *Arn. Courant* zoo puntig gestelde vragen: „1°. Wie zal moeten beslissen of „de kinderen van de openbare school worden teruggehouden, wegens godsdienstige bezwaren? 2°. Wie het voorgeschreven zorgvuldig onderzoek zal moeten

„instellen of die bezwaren niet kunnen worden opgeruimd? 3°. Wie het uitmaken of die bezwaren al of niet als opgeruimd moeten worden beschouwd? 4°. Wie onderzoeken zal of door oprigting een er bijzondere school der bezwaren zijn weg te nemen? 5°. Wie den aard dier bijzondere school zal bepalen, waar het toch wel vooral op aan zal komen? 6°. Wie het uitmaken zal of hulp al of niet gevorderd wordt?”

ART. 22. *ONDER goedkeuring*. Wanneer er bepaald was geworden, dat de onderwijzers het een of ander niet mogten doen of verrigten, ten zij Gedeputeerde Staten zulks goedkeurden, dan ware ONDER *goedkeuring* op zijn plaats, maar nu er vastgesteld is geworden, dat de onderwijzer geen ambt of bediening mag bekleeden, tenzij Gedeputeerde Staten zulks toestaan, moet ONDER *goedkeuring* door MET *goedkeuring* vervangen worden.

Die vooraf burgemeester en wethouders, EN IN GEMEENTEN VAN 4000 ZIELEN EN DAARBOVEN DE PLAATSELIJKE COMMISSIE, in de overige gemeenten den districts-schoolopziener hooren. Welk een chaos! Als wij de *Memorie van Toelichting* niet hadden geraadpleegd, dan hadden we niet begrepen, wat de bedoeling des ontwerpers is.

ART. 23. *Onderdom, ZIELS- of LICHAAMSGBREKEN.* Zielsgebreken zijn *onbekwaamheid, onbevattelijkheid, eigenwijsheid, eigenwaan*, enz. Om een of meer dezer zielsgebreken zal men toch geen onderwijzers *pensionneren*. Maar de wetsontwerpers zullen hebben willen spreken van *zielsziekten*. Goed. Dit is dan ook uit den aard der zaak ligt te begrijpen. Doch als men eene wet ontwerpt, moet men niet steunen op de bevattelijkheid van anderen, moet men zelf bevattelijk wezen of liever zijn verstand gebruiken en maken, dat men niet iets geheel anders zegt, dan men zeggen wil. Bovendien had *ziels- of lichaamsgebreken*, al konde men *zielsgebreken* zeggen, nog moeten zijn *lichaams- of zielsgebreken*, wijl zulks overeenkomstig ware geweest met den climax, die er in *ouderdom, lichaamsgebreken of zielsziekten* plaats heeft.

In de volgende gevallen en onder de daarbij gestelde voorwaarden. Welke volgende gevallen? Welke daarbij gestelde voorwaarden? De gevallen en de daarbij gestelde voorwaarden, in art. 24, 25, 26 en 28 vermeld. Is de aanwijzing dier gevallen en der daarbij gestelde voorwaarden door het bijvoegelijke naamwoord *volgende* niet zeer onbepaald? Onzes inziens nog al. Verder kwam ons de inlassing van op de wijze noodzakelijk voor.

ART. 24. *Wordt verkregen op BEREIKTEN VIJF-EN-ZESTIGJARIGEN LEEFTIJD, na TEN MINSTE tienjarigen diensttijd.* — EENEN BEREIKTEN VIJF-EN-ZESTIGJARIGEN LEEFTIJD. Is er ook een onbereikten vijf-en-zestigjarigen leeftijd? Kan men 65 jaar oud zijn en toch dien leeftijd niet bereikt hebben? Ten minste zulks zou men moeten opmaken uit de gemelde woorden. *Na TEN MINSTE tienjarigen diensttijd.* Welk een fraaije en sierlijke stijl!

Kan pensioen worden toegekend. Al weder er uitgelaten. Wat heeft dit woordje toch gedaan, om zoo hardnekkig gebannen te worden?

ZIELS- of LICHAAMSGBREKEN. Zie de 2de der aanmerkingen op art. 23.

DIE ongeschiktheid wordt AANGENOMEN. Deze bevat ons welluidendheidshalve beter dan *die*. Om der duidelijkheid wille had er achter *aangencmen* de woorden *te bestaan* wel mogen worden toegevoegd.

Diensten ten behoeve aan het lager onderwijs bewezen. Met deze schoone, fraaije omschrijving heeft men willen zeggen *jaren aan het geven van lager onderwijs besteed!*

ART. 25. *Het pensioen BELOOPT voor elk jaar dienst een zestigste deel.* Het is, alsof men bedoeld heeft, dat het pensioen voor elk jaar dienst een zestigste deel der jaarwedde oploopt.

Doch mag nimmer te boven gaan. Wat een lamledige uitdrukkingswijze. Deze zin komt achteraan als de hinkende hond.

ART. 26. *Tijdstip.* Volgens de regelen van zinscheiding, in dit wetsontwerp gevolgd, moet na *tijdstip* een comma worden geplaatst.

Jaarwedde. Om dezelfde reden had er een comma na dit woord geplaatst behooren te worden.

Aan's Rijks schatkist verantwoord. Gelden aan een kist verantwoord! Hij, die aan een kist gelden verantwoordt en de kist, die zulk een verantwoording kan beoordeelen en aannemen, zijn beide merkwaardigheden.

ART. 27. *ZOODANIGE gemeenten, uit welke.... hoofd- of hulponderwijzers worden gepensioneerd.* Zoodanige kan zeer goed door het lidwoord vervangen worden. — *UIT welke.* Men kan niet zeggen *UIT eene gemeente den hoofd- of hulponderwijzer pensioneren*, maar wel *IN eene gemeente DEN HOOFD- OF HULP-ONDERWIJZER pensioneren.* — *Gepensioneerd.* Men moet *gepensionneerd* met twee *n's* spellen.

Wordt aan den staat een derde gedeelte van het bedrag van het pensioen VERGOED. In dit artikel is het bepalen van het bedrag van de bijdrage der gemeente tot het pensioen der onderwijzers niet op zijne plaats, maar wel in art. 31, dat handelt over de kosten, die elke gemeente voor haar lager onderwijs te dragen heeft. Daarom wordt in de bewerking alleen gezegd, dat elke gemeente, waarin een hoofd- of hulponderwijzer gepensionneerd wordt, het bedrag harer bijdrage aan den Staat teruggeeft, die haar dat heeft voorgeschoten, terwijl wij op de regte plaats, namelijk in art. 31, de grootheid van dat bedrag zullen opgeven. Uit het voorgaande blijkt van zelve, dat niet *vergoed*, maar *teruggegeven* het juiste woord is.

ART. 28. Artt. Van waar die dubbele *t* gehaald? Men spelt immers *artikels* en niet *artikels*.

ART. 29. *Voor zoo verre die niet komen ten laste van ANDEREN of niet op ANDERE WIJZE worden gevonden. Ten laste van ANDEREN.* Wat wordt er bedoeld door dit *anderen*? Daar het met *n* gespeld wordt, heeft men voor het naaste te denken, dat het *andere personen* beteekent. Doch dit kan niet. Er is geen sprake geweest van personen en hoe kan er dan sprake zijn van *andere personen*. Doch sommigen spellen ook de bijv. naamw., die betrekking hebben op zaaknamen en zelfstandig gebruikt worden, met *n*. Dus kan *anderen* beduiden *andere gemeenten*. Ook niet. Want die kosten komen somtijds ten laste tot de provincie en het Rijk, onder andere in het geval, dat de gemeente die kosten niet bestrijden kan. — *Op ANDERE WIJZE gevonden.* Deze woorden doen veronderstellen, dat er reeds van eenige wijze van het gevonden worden der kosten gesproken is geworden. Daar er van zulk eene wijze geen enkel woord gesproken is, is *op andere wijze* eene onjuiste uitdrukking.

ART. 30. *Huren.* Door het weglaten van het lidwoord heeft het den schijn, alsof *huren* een *synoniem* van *in stand houden* is.

Der schoolmeubelen, schoolboeken en schoolbehoefsten. Door het uitlaten van *der* voor *schoolboeken* is het, alsof de schoolmeubelen aan de leerlingen toebehooren. De *SCHOOLBOEKEN* en *SCHOOLBEHOEFSTEN* kan zeer gevoeglijk veranderd worden in *schoolboeken en -behoefsten*. Er kan best eens *school* gemist worden.

Huren. Zie de 2de aanm. op dit artikel.

Het AANDEEL der gemeente IN het pensioen der onderwijzers. In plaats van een derde tot het pensioen bij te dragen, zoo als de ontwerpers in art. 27 de gemeente gebieden te doen, zal de gemeente door de slechte redactie van dit artikel een aandeel in het pensioen der onderwijzers hebben, een gedeelte van hetzelfde genieten!

Bl. 16.

ART. 31. *SCHOOLGAAND kind.* Zie de 2de aanm. op art. 4.

ART. 32. *Artt.* Zie de aanmerking op art. 28.

Overeenkomstig. Dit bijv. nw. heeft steeds het voorzetsel *met* na zich.

ART. 33. *De bepaling van het schoolgeld.* Zou het *bepalen van het schoolgeld* niet verkieslijker zijn? Ten minste het klinkt beter.

Zij die. Tusschen deze twee woorden behoort er eene comma te staan.

ART. 34. *Wordt.* Lees *wordt er*.

Hetgeen haren krachten te boven gaat. Heel dichterlijk! Doch in eene wet is proza, wel te verstaan goed, duidelijk proza, voldoende.

Bl. 17 en 18.

ART. 35. *Bener acte*, enz. Zie de eerste aanm. op art. 19.

Gelijk getuigschrift als in art. 19 lit. b, is VERMELD. Dit is geheel en al onzin. Waarom het woordje *dat* niet gebruikt? Om ruimte te winnen of drukinkt uit te halen behoefde het niet gedaan te worden, want het woord is zeer klein en bovendien wordt door zijn gebruik *is* overbodig.

ART. 36. *Wetten des lands*. Deze bewoording zegt te weinig. Wanneer een onderwijzer de kinderen tot ongehoorzaamheid aan eenige plaatselijke verordening der gemeente aanspoorde, zou men dan dit artikel, zoo als het uit de pen des ontwerpers gekomen is, op hem kunnen toepassen? Immers niet. Verordeningen zijn geen wetten des lands: zij zijn betrekkelijk gesproken te nietig om zulk een weidschen titel te dragen. Maar ze zijn toch niet te nietig om niet naast *wetten des lands* geplaatst te kunnen worden.

Op voordragt. Kan men zeggen *iemand voordragen ter onbevoegdverklaring tot het geven van onderwijs*? Men kan alles zeggen, maar wij vinden die uitdrukking zeer zonderling.

2de lid. Van welke bepaling wordt daarin gesproken? Van de bepaling, dat elke onderwijzer, die aanspoort tot ongehoorzaamheid aan de wetten des lands kan worden onbevoegd verklaard op *voordragt* van burgemeester en wethouders, enz. door Gedeputeerde Staten. Dus de onderwijzer, die een ergerlijk leven leidt, wordt gestraft, omdat hij aanspoort tot ongehoorzaamheid aan de wetten des lands! En welk eene bespottelijke uitdrukking is *zich AAN een ergerlijk levensgedrag SCHULDIG MAKEN*. En om haar moest het zoo eenvoudige algemeen in gebruik zijnde *een ergerlijk leven leiden* het veld ruimen!

ART. 37. *De acten van bekwaamheid*.... *vermeld in de artt. 19 en 35, worden*. In de art. 19 en 35 wordt niet gesproken van *acten van bekwaamheid*, maar van *eene acte van bekwaamheid*. Daarom moet het *de acte van bekwaamheid*, zijn. Zie aangaande de verkorting *artt.* de aanmerking op art. 28.

Examens. Dit woord moet ook in het enkelvoud staan.

Leden, door.... TE KIEZEN *uit*....*en*.... *eenmaal 's jaars*.... *op te roepen*. Dezen afliankelijken zin volledig te maken gehooft ons de duidelijkheid en de welklank.

Provinciën. Zie de derde aanmerking op art. 2.

Dier werkzaamheid. Welke werkzaamheid? Het afnemen der Examens? Dit loopt niet dadelijk genoeg in het oog om reden, dat, daar die werkzaamheid in het begin van het artikel vermeld wordt, men haar op het einde van het artikel reeds uit zijne gedachte kwijt is.

ART. 40. *Gedurende welke in ELKE. Gedurende welken* klinkt eenigzins kort. Die korthed verdwijnt, wanneer men het lidwoord vóór *welken* bezigt. — *WELKE in ELKE* brengt eene onwelluidende zangerigheid te weeg.

Van buiten 's lands komende. Uit deze woorden volgt duidelijk, dat, wanneer iemand een week buiten 's lands is geweest, hij zich zal kunnen wenden tot den schoolopziener van het district, waar hij voornemens is zich te vestigen. En dit kan toch de bedoeling niet zijn.

Voornemens. Dat vóór dit woord *hij* moet worden herhaald, zal wel een ieder uit zich zelf begrijpen.

Met opgave van de acten. Met opgave der acte bevalt ons beter.

3de lid. Om der duidelijkheid wille hebben wij dit lid met het tweede tot een zamengesmolten. Zie aangaande GOED ZEDELĲK *gedrag* de 2de aanm. op art. 19. En *zijne geboorte-acte* is door ons verplaatst, wijl het door zijne plaats als bepaling van *getuigschrift* kan genomen worden.

4de lid. Op den eersten aanblik zoude men denken, dat deze zinsnede eenigzins te missen is, om reden dat in de eerste bepaald wordt, dat de tijd, gedurende denwelken in iedere provincie de examens worden gehouden, bij openbare aankondiging ter *algemeene* kennis gebracht zal worden. Doch bij nader inzien bevindt men echter, dat men zich vergist heeft; dat de bepaling der eerste zinsnede met geen ander doel gegeven is dan om te zorgen, dat op

het houden der examens door een openbare aankondiging de algemeene aandacht gevestigd wordt, iets, hetwelk wel goedkeuring moet verwerven, wanneer men weet, hoe afgetrokken menschen zijn, die voor hun examen zitten te werken, en dat de bepaling van deze zinsnede er toe leiden moet te maken, dat hij, die examen wil of zal afleggen, den dag en de plaats van het examen weet, en dat dus beide bepalingen *volstrekt* niet hetzelfde inhouden.

5de lid. Aangaande de verandering van *van buiten 's lands komende in buiten 's lands wonende* zie men de eerste aanmerking op het tweede lid. Ten aanzien van de invoeging van *hij vóór voornemens* de tweede aanmerking op dat lid.

ART. 41. De stijl van het eerste lid van dit artikel beviel ons gezins: daarom hebben wij het gewijzigd.

Deze is BEPAALD voor de hulponderwijzers en hulponderwijzeres op 18 jaren, enz. Deze woorden zeggen letterlijk, dat men om als hulponderwijzer of hulponderwijzeres examen te kunnen afleggen juist *achtien jaar* en niet jonger of ouder moet zijn. En dit is natuurlijk de bedoeling niet. Dezelfde aanmerking is van toepassing op de bewoordingen, waarmede men den ouderdom, die miustens gevorderd wordt ter aflegging van het examen als hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres, heeft opgegeven. Voorts moet 18 jaren en 23 jaren volgens de spraakleer zijn 18 jaar, 23 jaar.

Bl. 19 en 20.

ART. 42. Wij maken van dit artikel er twee, om dat anders het onmogelijk is de bepaling, die het bevat, in duidelijke en volgens de eischen des stijls geordende bewoordingen uit te drukken.

Voldoende kennis der zinsonlleding, SPELREGELS. Er bestaat een taalregel, die gebiedt het lidwoord te herhalen bij verschil in getal. *Zinsonlleding* is een enkelvoudig naamwoord, *spelregels* een meervoudig: bij gevolg moet het zijn *der zinsonlleding, der spelregels*. Die regel, men merke het wel op, staat zelfs in de nederlandsche spraakkunsten, voor schoolgebruik ingerigt.

EERSTE gronden. Is *eerste gronden* niet even groot *pleonasmus* als *eerste oorsprong*, door den kundigen Beijer, in zijne *Handleiding tot den Nederlandschen stijl*, veroordeeld?

BEGINSELEN van de vormleer. *Beginselen* komt in eenen bepaalden zin voor: bijgevolg moet daarvoor het lidwoord geplaatst worden.

— *als hulponderwijzer DAARENBOVEN de leer der eeuveligheden*, enz. Wat een stijl! Hoe fraai komt deze geheele zinsnede achteraan. Het *daarenboven* vooral maakt een heerlijk effect! Het had nooit mooier kunnen geplaatst worden.

BEGINSELEN van de kennis der natuur; BEGINSLEN van onderwijs en opvoeding. Lees *de beginselen van de kennis der natuur; de beginselen van onderwijs en opvoeding*.

ART. 43. *Wordt de kennis van den hulponderwijzer gevorderd, maar GRONDIGER EN MET TOEPASSING OP hare bestemming als hoofdonderwijzeres.* — *Wordt DE KENNIS VAN DEN HULPONDERWIJZER gevorderd.* De wetgever heeft de kennis op het oog, die er vereischt wordt tot het afleggen van het examen als hulponderwijzer. Doch hij heeft zijne meening niet goed weten te uiten. Uit hetgeen hij ter neder heeft geschreven kan men niets anders opmaken, dan dat hij de kennis, die de hulponderwijzer in het algemeen bezit, bedoeld heeft. En of deze kennis tot grondslag van die kennis dienen kan, dewelke voor het examen als hulponderwijzer vereischt wordt, betwijfelen wij ten sterkste. — *Maar GRONDIGER EN MET TOEPASSING OP HARE BESTEMMING ALS HOOFDONDERWIJZERES.* De woorden *grondiger en met toepassing*, enz., slaan, zoo als zij geplaatst zijn, niet op *de kennis van den hulponderwijzer*, maar op *wordt gevorderd*, met andere woorden zij worden door hunne plaatsing van bijv. naamwoorden, die zij zijn, bijwoorden.

ART. 44. *Wordt DE KENNIS VAN DEN HULPONDERWIJZER, doch GRONDIGER, MEER OMVATTEND en ONTWIKKELD, DAARENBOVEN.* Uit onze aanmerking op het vorige artikel is te zien, dat *de kennis van den hulponderwijzer* moet be duiden *de kennis, die er tot het afleggen van het examen als hulponderwijzer vereischt wordt.* De woorden *grondiger, meer omvattend en ontwikkeld* zijn even

als die van *grondiger en met toepassing*, enz., in het vorige artikel verkeerd geplaatst. Zij zijn bepaling van het naamwoord *kennis*, doch door hunne plaats zijn ze bepaling der werking, bepaling van *wordt gevorderd*. Voor *daarenboven* had een compannut behooren te staan. Deze verkeerde zinscheiding brengt onduidelijkheid, volslagen onverstaanbaarheid te weeg.

Kennis. Dit naamwoord komt in eenen bepaalden zin voor: dien ten gevolge had daarvoor het lidwoord moeten aangewend worden.

ART. 45. *Wanneer HET EXAMEN NAAR GENOEGEN DER COMMISSIE IS AFGELEGD*. Eene nieuwe omschrijving voor het zoo korte en bondige *het examen doorstaan*. Bovendien moet *NAAR genoeg* der commissie zijn *naar het genoeg* der commissie. Men zegt immers: *Het loopt naar het genoeg mijner ouders af*, terwijl daarentegen het zonder lidwoord heet: *Het loopt naar gevoegen af*.

De verlangde acte. Het spreekt van zelf, dat de acte verlangd wordt, want anders wordt het examen niet afgelegd. Bovendien wat doet het tot de zaak af, of de acte verlangd wordt of niet. De acte wordt uitgereikt, wanneer het examen is doorgestaan, en niet omdat zij verlangd wordt. De examiner neemt ten grondslag van het uitreiken der acten niet het verlangen naar die acte, maar den goeden uitslag van het examen.

Tegen betaling eener som van vijf gulden. Is tegen betaling van vijf gulden voldoende? In de schrifttale vindt men de woorden *som, tijd* en *ouderdom* tot walgens toe onnoodig gebruikt. In haar treft men uitdrukkingen aan als deze: *eene som van vijf gulden; kinderen beneden den ouderdom van zes jaar; dat duurde een tijd van acht dagen*. In de spreektaal is men gewoon die stolappen niet te gebruiken. In haar heet het *tegen betaling van vijf gulden, kinderen beneden de zes jaar, dat duurde acht dagen*.

Van. Dit *van* kan duidelikhshalve vóór *hulponderwijzer* herhaald worden.

2de lid. Hierdoor wordt er bepaald, dat de bewuste gelden worden verdeeld, na dat de kosten der vergaderingen voldaan zijn. Doch als nu die kosten eens meer bedroegen dan de gelden. Wat dan? Alsdan zal de bepaling niet nageleefd kunnen worden. Want hoe gelden te verdeelen, die er niet zijn? Niet alleen omdat de bepaling ongerijmd is, maar ook om te verhoeden, dat de commissie het gulden spreekwoord: *Zet de tering naar de nering*, uit het oog verlieze, hebben wij haar gewijzigd. Het Rijk zoude zedelijk verplicht zijn te betalen, wanneer de commissie bij het doen van uitgaven voor hare vergadering gezegde spreuk niet behartigde, ten ware het zulks door eene wettelijke bepaling voorkwam.

ART. 46. *De acten van bekwaamheid gelden*. Waarom het meervoud *acten* gebruikt? Het enkelvoud is krachtiger en welluidender.

Die van hoofdonderwijzer en van hoofdonderwijzeres geven. Ook daarin komt het enkelwoord ons het verkieslijkst voor.

Hulponderwijzer. De weglating van *als vóór* dit woord schaadt der duidelijkheid. *Onder het genot*. Men zegt *onder het genot van eene fijne flesch*, van *eenen lekkren sigaar*, van *een glas punsch*, maar niet *onder het genot eener jaarwedde*. Doch behalve dat is *onder het genot* niet goed, want het stoort den gang der gedachten en veroorzaakt daardoor, dat men niet dadelijk bemerkt, dat de woorden *door Ons te bepalen* ook slaat op de woorden *in de gevallen, op de wijze*.

kinderen beneden den OUDERDOM van zes jaren. Men vervange *beneden den ouderdom van* door *de*. Zie de derde aanm. op art. 45. *Jaren* is eene fout, die de lezer reeds kent.

Bl. 21.

ART. 47. *Schoolcommissiën*. Het deelteecken is op de *e* van den uitgang *en* vergeten.

Is. Dit moet *zijn is* er.

ART. 49. *In de overige gemeente worden de plaatselijke schoolcommissiën*. Daar er in het eerste sprake is geweest van *plaatselijke commissie*, zoo vol doet *die commissiën*, zoo begrijpt men dadelijk, dat er door *die Commissiën* bedoeld worden *de plaatselijke schoolcommissiën*.

Dezer. Dit woordje en *dien* en *van dien raad* vormen eene fraaije tegenstelling. Maar zou *van zulk eene* niet beter wezen?

ART. 51. IN GEVAL VAN *overlijden, ziekte of afwezigheid* VAN DEN SCHOOLOPZIENER. Zulk een zonderling gebruik van *in geval* is ons nog nooit voorgekomen. Zoo ver als wij weten is het eene nieuwe uitvinding. Men zegt wel *in geval van ziekte, zal die zaak niet gebeuren*, maar nimmer *in geval van ziekte van mijn vader, kan ik niet komen*. Een ieder zou voor het laatste zeggen *in geval mijn vader ziek is, kan ik niet komen*.

Kan. Al weder het woordje *er* uitgelaten.

Bl. 22.

ART. 52. *De aftredenden.* Wanneer een zelfstandig naamwoord alleen ter vermindering van herhaling achter een bijv. nw. is uitgelaten, dan wordt dit laatste verbogen, alsof het het naamwoord na zich had. Dit is bij dit *afstredenden* het geval: het is voor *afstredende schoolopzienaers*. Bij gevolg is *afstredenden* eene fout.

ART. 53. *Eene jaarwedde.* Hierachter behoort een comma. En door die uitlating heeft het den schijn, alsof de schoolopzienaers als vergoeding voor reis- en verblijfkosten en eene jaarwedde en eene som bij *abonnement* gemeten.

ART. 54. *Eene JAARWEDDE en vergoeding.* Achter jaarwedde behoort een comma.

Bl. 22.

ART. 56. *De aanvaarding.* *Het aanvaarden* is welluidenshalve verkieslijker.

NAAR BEHOOREN en GETROUW. Die zijne betrekking naar behooren waarneemt, neemt haar ook getrouw waar. En ook omgekeerd hij, die zijne betrekking getrouw waarneemt, neemt haar ook naar behooren waar. Dus is of *naar behooren* of *getrouw* te veel. We hebben de voorkeur aan het laatste woord gegeven, wijl *haar naar* niet zeer liefelijk voor het gehoor is. *Dat zij haar zullen waarnemen.* Deze constructie scheen ons een weinigje laugdradig toe. Daarom verkozen wij eene kortere, krachtigere.

Kanton. Hier achter is een comma vergeten.

Wonen. De vervanging der comma door een commapunt wordt duidelijks-halve vereischt.

Provincie. Achter dit woord wordt insgelijks duidelijks-halve een commapunt vereischt.

Bl. 23 en 24.

ART. 58. *Zoo openbaar als bijzonder.* Deze woorden zijn verkeerd geplaatst, zij hadden achter *onderwijs* behooren te staan. Thans bepalen zij de handeling, door *wordt gegeven* uitgedrukt.

Dezen. Dit woord slaat alleen op *den inspecteur*. En toch is het de bedoeling der opstellers geweest terug te wijzen en op de leden der plaatselijke schoolcommissiën der gemeente en den district-schoolopziener en den inspecteur.

HUNNE school en HUN onderwijs. *Hunne* en *hun* zijn daarin zeer oneigenaardig gebruikt. Doch niet alleen om deze reden, maar ook om dat door onze verwisseling van *dezen* met *hun* de woordjes *hunne* en *hun* tot onjuistheid in uitdrukking aanleiding gaven, is door ons het bep. lidwoord in stede van gezegde woordjes aangewend geworden.

Weigering in een dezer gevallen. Daar is slechts van één geval gesproken. De uitdrukking *in dezen* staat gelijk aan *in dit geval*, doch is welluidender.

Beide DE straffen. *Beide* alleen voldoet immers? Waarom het bep. lidwoord gebruikt?

ART. 59. *Op.* Dit moet wezen *over*. Want men heeft niet willen bepalen, dat de plaatselijke commissiën *op* al de lagere scholen der gemeente aanwezig moeten zijn om aldaar toe te zien, maar wel, dat zij *over* al die scholen toezigt zullen houden.

In de gemeente. Deze woorden zijn al zeer zonderling geplaatst. Want door *hunne* plaatsing komen zij als hetgene voor, waarop *waar* slaat. En toch heeft dit woordje betrekking op *alle scholen*.

Door middel van commissiën. *Door middel van* is eene mooie uitdrukking.

Doch zij is hier weinig op hare plaats en voldoet bovendien welluidendheidshalve minder dan het eenvoudige voorzetsel door.

Onderwijzend personeel. Eene harde, minachtende uitdrukking, zoo als er meer in de wetten gevonden worden.

Een BEREDENEERD verslag. Eene ongelukkige uitdrukking voor een *naauwkeurig verslag*. Heeft het er niet veel van, dat men vreest, de plaatselijke schoolcommissiën wel eens een *onberedeneerd* verslag zouden kunnen uitbrengen. Als men de waarde van woorden en uitdrukkingen niet kent, hoe ligt zegt men dan eene belediging, zelfs wanneer men iets zeer vleijends meent te zeggen.

De belangrijke veranderingen mede, die het schoolwezen heeft ondergaan. Is het wel zoo zeker, dat het schoolwezen in de gemeente altijd of liever *elk jaar* belangrijke veranderingen zal hebben ondergaan? Immers niet. En daarom had er een minder stellige uitdrukking dan *heeft ondergaan* mogen gebruikt worden. De invoeging van *in de gemeente achter het schoolwezen* is, om alle dubbelzinnigheid voor te komen, noodzakelijk.

ART. 60. *In hetzelfde.* Dit behoort achter *bezoeken*. Zoo als het in het wetsontwerp geplaatst is, geeft het den zin iets verwards, iets onduidelijks.

Hun. Dit *hun* is al te bezittelijk.

De voorstellen, die zij in het belang van het onderwijs achten. Noodig *achten* komt ons duidelijks- en welluidendheidshalve verkieslijker dan *achten* voor.

Helgeen HUN op HUN schoolbezoek BELANGRIJK is voorgekomen. Dit *hun op hun* is niet zeer welluidend. En het is des te verwerpeliiker, daar het tweede *hun* zeer gevoelig met het bep. lidwoord te verwisselen is. *Belangrijk*. Daar is zooveel belangrijks. Doch de ontwerpers bedoelen *belangrijk in betrekking met het schoolwezen*. Waarom dan de bewoording niet naar de bedoeling ingerigt?

Beredeneerd verslag. Zie de 4de aanm. op art. 59.

Hunner. Al weér te bezittelijk gesproken!

Bl. 25 en 26.

ART. 62. *Daarin in het algemeen en bijzonder.* DAARIN. Waarop dit woord slaat, is onduidelijk. Het kan benevens op *het schoolwezen* ook zien op de verbetering van het onderwijs en ook op het bevorderen dier verbetering. Het gebruik van *hetzelfde* ruimt alle dubbelzinnigheid weg. *En bijzonder* brengt insgelijks onduidelijkheid te weeg. Onzes inziens hebben wij daar onze verwisseling van *en* met *doch* en van *bijzonder* met *in het bijzonder*, alsmede door deze uitdrukking eene andere plaats, dan *bijzonder* had, te geven, alle onduidelijkheid weggenomen.

De voorstellen, die hij in het belang van het onderwijs acht. Zie de 3de aanm. op art. 60.

BEREDENEERD verslag. Zie de 4de aanm. op art. 59.

ART. 63. DIENSTDOENDE. Het is, alsof er van schutterijen gesproken wordt! We hebben dit woord echter behouden, daar, zoo het verworpen werd, de zin geheel ongewerkt zou hebben moeten worden en dit vonden wij om der wille van één woord wat veel van ons gevergd, te meer wijl het, hoe mal het ook klinkt, toch uitdrukt wat er gezegd is willen worden. Een wet behoeft ook niet volmaakt te wezen: als zij maar dragelijk is, dan is het al mooi.

Wettig aangesteld. Deze woorden zijn te onbepaald of liever te eng beperkend. Zijn de secundanten op de meeste kostscholen wel *aangesteld*? Neen, want men kan het niet aangesteld noemen, wanneer iemand regtens eene acte van bekwaamheid aan een dier iurigtingen zonder eenige aanstelling van wege de gemeente, de provincie of het Rijk werkzaam is. KUNNEN HUNNE. Hoe liefelijk klinkend!

Zij, na dat tijdstip, aan. Twee comma's verspild!

Wenschen. De plaatsing van dit woord vóór *aan het hoofd eener openbare of bijzondere school* bevordert zeer de duidelijkheid.

Te plaatsen. Dit *plaatsen* is zoo geplaatst, dat men een half uur nooilig heeft om te raden, dat daarvoor *wenschen* is uitgelaten.

ZIJ. Dit voornaamwoord wijst terug op onderwijzers en onderwijzeressen. In dit lid is er echter alleen sprake van onderwijzers. Derhalve dit dan ook in de bewoording uitgedrukt!

ART. 64. *Dienstloende.* Zie de 1ste aanm. op het vorige artikel.

Waarvan het. Hoe lamlendig is deze uitdrukking tegenover het krachtige, fiksche *wier*.

Over de laatste vijf jaren. Dit *fautive jaren* komt nog al dikwijls voor!

Over het kortere tijdvak, in hunne betrekking, gemiddeld, JAARLIJKS. Deze zinscheiding herinnert ons het door den taalkundigen Beijer in zijne *Handl.* aangehaalde voorbeeld, overvloeiende van comma's. Ten gerijve van hen, die dat werk niet kennen of bij de hand hebben, volgt dat voorbeeld hier: *Hij beklom, met zijn volk, den wal, en drong, terstond, door rook en vlammen, tot een onaanzienlijk huis, in eene zijstraat, doer, spoedde zich naar binnen, enz.*

Bl. 27.

ART. 65. *Schooltoevoorzigt.* Welk een barbaarsch uitziend woord!

Waarnemen. Alweër een comma uitgelaten!

ART. 66. *Toegelaten.* Alweër een comma vergeten!

Jaren. Alweër jaren in plaats van jaar gebruikt.

Wordt eene som van vijf gulden. Achter *wordt* is er ten onrechte uitgelaten geworden, en *eene som van* is overbodig.

ART. 67. *Strijdig zijn.* *Strijden* of nog beter *in strijd zijn* is welluidenshalve te verkiezen boven *strijdig zijn*.

40

BIJ DE UITGEVERS DEZES ZIJN MEDE VERSCHENEN :

C. C. J. Bunsen , DE TEEKENEN DES TIJDS. Naar het Hoogduitsch, met eene aanbevelende inleiding door Dr. s. HOEKSTRA, FZ., Hoogleeraar te Amsterdam. Prijs f 3.—

Men leest in genoemde inleiding:

„ Door de uitgevers aangezocht, om een kort woord ter inleiding en aanbeveling der vertaling van BUNSEN'S ZEICHEN DER ZEIT te schrijven, heb ik zulks niet zonder aarzeling op mij genomen, het meest, omdat de met zoo grooten roem bekende naam des schrijvers elke andere aanbeveling van zijnen arbeid geheel overbodig maakt. De levendige toejuiching, met welke de ZEICHEN DER ZEIT in Duitschland van de ééne zijde ontvangen is, pleit evenzeer voor het belangrijke en tijdige van zijnen inhoud, als de scherpe bestrijding, die mannen van de overorthodoxe rigting het hebben waardig gekeurd.”

Bij voortreffelijke vertaling, keurige uitvoering en fraai papier, is de prijs ongeveer de helft van hetgeen de oorspronkelijke uitgave kost. De uitgevers hebben zich daartoe laten leiden door het vertrouwen op een gedeelte van die belangstelling, welke in Duitschland binnen weinige weken drie sterke oplagen noodzakelijk maakte. Het geheele werk is in twee deelen compleet en wordt voor den prijs van f 3.— door alle Boekhandelaren afgeleverd.

Dr. A. de Jager , BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS VAN HET VADERLANDSCHE SCHOOLWEZEN IN DE VOORGAANDE EEUW. gr. 8°. Prijs f 0,80

Dr. S. Hoekstra Bzu. , HET GELOOF DES HARTEN VOLGENS HET EVANGELIE. STUDIEËN EN BEELDEN. Post 8°. 400 blz. Prijs f 3,60.

SNELPERSDRUK -- VAN MEURS & STUFKENS.

